

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี ตำบลหนองรี
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ศุภวัฒน์ เสาเงิน

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

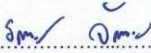
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ ศุภวัฒน์ เสาเงิน ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร.รชฎ จันทร์น้อย)

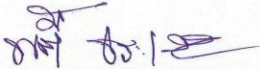
คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.รชฎ จันทร์น้อย)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.กัญญา นันทเพ็ชร)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อุษณากร ทาวะรัมย์)

วิทยาลัยการบริการรัฐกิจอนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีวิทยาลัยการบริการรัฐกิจ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนีย์ ธารเสนา)
วันที่.....18.....เดือน.....มิถุนายน.....พ.ศ..2560....

กิตติกรรมประกาศ

งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องด้วยผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือ คุณแลเอาใจใส่ เป็นอย่างดีจาก อาจารย์ ดร.รชฎ จันทรน้อย (อาจารย์ที่ปรึกษา) และคณะกรรมการสอบทุกท่าน ในการแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ให้ข้อเสนอแนะ ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการวิจัย รวมทั้ง เจ้าหน้าที่งานบริการการศึกษาทุกท่าน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง รวมถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม โดยเฉพาะ ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองรี หมู่ที่ 7 ตำบลหนองรี ท่านผู้ใหญ่ประณีต เนื่องจางค์ และคุณละมัย สุขธรรมนิยม พัฒนาการอำเภอเมืองชลบุรี จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอบพระคุณทุกท่านที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดทำงานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ตลอดจนเพื่อนและพี่ ๆ ที่คอยถามไถ่ด้วยความห่วงใยที่ร่วมทุกข์สุขตลอดระยะเวลาการศึกษาและกราบขอบพระคุณบุพการีผู้ให้ทุกสิ่งทุกอย่างกับผู้วิจัย รวมถึงผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีได้เอื้อนามไว้ ณ ที่นี้

ศุภวัฒน์ เสาเงิน

58930014: กลุ่มวิชา: การบริหารทั่วไป; รป.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน)

คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ/ เศรษฐกิจพอเพียง/ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง/ การพัฒนาชุมชน

ศุภวัฒน์ เสาเงิน: ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้าน

หนองรี หมู่ที่ 7 ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี (SUCCESS FACTORS

CONTRIBUTING TO A SUCESSFUL VILLAGE FOR SUFFICIENCY ECONOMY OF BAAN

NONG RI, VILLAGE NUMBER 7 IN NONG RI SUB-DISTRICT, AMPHOE MUEANG,

CHON BURI PROVINCE.) อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์: รชฎ จันทร์น้อย, Ph.D. 87 หน้า.

ปี พ.ศ. 2560.

การวิจัยเรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี หมู่ที่ 7 ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยของความสำเร็จของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี โดยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารของสำนักงานพัฒนาชุมชน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี จำนวน 3 คน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน และผู้นำสามัญชน 2) เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 3 คน คือ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี และเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับกลุ่มชาวบ้านที่เป็นครัวเรือนตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และบรรยายเชิงพรรณนา ในประเด็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ

ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า ความสำเร็จของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหนองรี เกิดจาก 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ผู้นำบ้านหนองรีความรู้และทักษะความสามารถในด้านการเกษตร และสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้ มีการทำงานด้วยบริหารงานที่ดี ทำงานเป็นระบบในรูปแบบของการทำงานเป็นทีม และสามารถประสานงานการทำงานได้ดี สร้างความร่วมมือได้ 2) ปัจจัยด้านคนในชุมชน ชาวบ้านบ้านหนองรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ให้ความร่วมมือกับทุกกิจกรรมที่ภาครัฐและกลุ่มผู้นำชุมชนนำมาปฏิบัติในหมู่บ้าน และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน 3) ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายการพัฒนา โดยภาครัฐสนับสนุนการทำกิจกรรมและให้ความรู้ในหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมและเป็นพี่เลี้ยงให้กับหมู่บ้าน โดยให้คำปรึกษาแนะนำและให้กำลังใจกับผู้นำและชาวบ้าน 4) ปัจจัยด้านการมีแหล่งเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และจุดให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้เฉพาะทางให้กับชาวบ้านและหมู่บ้านอื่น เป็นจุดสำหรับศึกษาดูงาน

โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ให้มีการบทบาทและศักยภาพของผู้นำชุมชนให้มีความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ รวมถึงจัดรูปแบบการบริหารงานของผู้นำให้มีความเป็นระบบที่ชัดเจน 2) ให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้านเพิ่มเติม และจัดองค์ความรู้ภูมิปัญญา พร้อมทั้งถอดบทเรียนนำภูมิปัญญามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และพัฒนาสู่แหล่งเรียนรู้ 3) ควรมีนโยบายการรักษาประสิทธิภาพของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความต่อเนื่อง และเป็นหมู่บ้านที่ขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

58930014: MAJOR: PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT; M.P.A.

(PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT)

KEYWORDS: SUCCESS FACTORS/ SUFFICIENCY ECONOMY/ VILLAGE FOR
SUFFICIENCY ECONOMY/ COMMUNITY DEVELOPMENT

SUPAWAT SAONGOEN: SUCCESS FACTORS CONTRIBUTING TO A
SUCCESSFUL VILLAGE FOR SUFFICIENCY ECONOMY OF BAAN NONG RI, VILLAGE
NUMBER 7 IN NONG RI SUB-DISTRICT, AMPHOE MUEANG, CHON BURI PROVINCE.
ADVISOR: RACHATA CHANNOI, Ph.D. 87 P. 2017.

The purpose of this study was to examine key success factors contributing to a successful village for Sufficiency Economy of Baan Nong Ri, village number 7, Nong Ri Sub District, Amphoe Mueang, Chon Buri Province. The data were collected from researching documents compiled by Office of Community Development, creating a relationship with the community, and conducting an in-depth interview. The key informants participating in this study comprised three community leaders, namely a village headman, a head of village health care volunteers, and a community leader for honest livelihood. Also, the key informants were three government officers working for the Office of Community Development, who were requested to attend a focus group discussion and 15 villagers who led their lives based on Sufficiency Economy Philosophy. The instrument used for data collection was an interview form. The collected data were analyzed by using a content analysis technique and a descriptive analysis of critical success factors.

The results of the study revealed that the success of Ban Nong Ri as a village for Sufficiency Economy was resulted from four factors. The first factor was the leadership of the village leaders who were knowledgeable in agriculture and the ability to impart knowledge to the community with effective administration, good and systematic teamwork and cooperation. The second factor contributing to the success of Ban Nong Ri was the people in the community who took part in developing their community by participating in every activity organized by both government sectors and community leaders based on Sufficiency Economy Philosophy. Also, the success of Baan Nong Ri as a village for Sufficiency Economy was resulted from the community networking for development which was supported by the government sectors who organized activities and were mentors for the community by giving guidance and morale support to community leaders and residents. The last success factors was the availability of community fund, the presence of a center for Sufficiency Economy and a place for imparting local wisdom to people in the community and others living in different communities.

Based on the results, it was suggested that community leaders should be equipped with knowledge and various skills as well as administrative ability with a clear system. Also, action plans should be made for researching additional local wisdom. In addition, knowledge of local wisdom should be systematically managed and disseminated to the people in the community who can adapt it for their everyday life and help to create a learning center. Finally, a policy should be made to maintain the effectiveness of a village for Sufficiency Economy in which activities are conducted on a regular basis.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
ประเด็นในการศึกษา.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน.....	16
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	23
การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	27
ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
ประสบความสำเร็จ.....	32
ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านหนองรี.....	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	50
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	68
สรุปผลการวิจัย.....	68
อภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	76
บรรณานุกรม.....	78
ภาคผนวก.....	82
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	87

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข..... 27

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อเป็น แนวทางในการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 6)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ล้วนมีความสำคัญกับการพัฒนาในส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาทางสังคม การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาชุมชน โดยจะเห็นได้ว่าการพัฒนา ทางสังคม เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของสมาชิกชุมชน เมื่อองค์กรสมาชิก ชุมชน ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว เกษตรกรทั้งหมด ในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ รวมถึงการพัฒนา ทางด้านเศรษฐกิจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นหลักคิดที่ทำให้เศรษฐกิจเน้นไปที่การยึดหลัก “การพึ่งตนเอง” ด้วยการมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือน เป็นอันดับแรก ถือเป็นกลไกกระจายรายได้ภายในครัวเรือน และเมื่อเหลือจากการบริโภคจึงคำนึงถึง การค้าจากผลผลิตส่วนเกินที่เหลือจากการบริโภคและออกสู่ตลาดเป็นผลกำไรของเกษตรกร และในการพัฒนาชุมชน เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความมีเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้ บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้หมายถึงแต่เพียงรายได้เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังรวมถึง การสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น และการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป (กระทรวงพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549, หน้า 33-34)

ในการพัฒนาหมู่บ้านแบบทั่ว ๆ ไป คนในชุมชนส่วนใหญ่ มักจะมีความต้องการที่จะให้ พัฒนาในด้านโครงสร้างพื้นฐานและความสะดวกสบายที่สามารถเห็นได้ในทันที เป็นลักษณะของ การรอความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว ขาดการพึ่งพาตนเอง และเป็นการพัฒนาที่ไม่ได้ พัฒนาในด้านจิตใจ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ไม่มีความยั่งยืน ซึ่งหมู่บ้านทั่วไปจะมีความแตกต่าง

อย่างเห็นได้ชัดกับหมู่บ้านที่ดำเนินการพัฒนาและน้อมนำหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในการดำเนินวิถีชีวิตด้วยการจัดกิจกรรมการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน ซึ่งในหมู่บ้านที่ได้ประยุกต์ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ จะเป็นหมู่บ้านที่มีการจัดกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำผลการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จในแต่ละกิจกรรม นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ประชาชนในหมู่บ้านเพื่อประสานความรู้และประสบการณ์ ให้เกิดความมั่นใจ เกิดการขยายผล ความรู้ในภูมิปัญญาของชุมชน สามารถจัดการขยายผลความรู้สู่ภายนอกชุมชน เป็นชุมชนที่เป็น แหล่งเรียนรู้วิชาการด้านการดำเนินวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงได้ ซึ่งปัจจุบันกรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และได้มีการขยายผลหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้สามารถเป็นต้นแบบได้ด้วย การพัฒนาหมู่บ้านตามเกณฑ์ตัวชี้วัดของ กระทรวงมหาดไทย อีกทั้งยังได้มีการจัดประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นใน โครงการเชิดชู เกียรติผู้นำเครือข่ายการพัฒนาชุมชนดีเด่น เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลการดำเนินงานที่ประสบ ความสำเร็จจากการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนให้เป็นที่ ประจักษ์และเป็นขวัญกำลังใจในการพัฒนาหมู่บ้านต่อไป

บ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นชุมชนที่ประสบ ความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนอกจากจะเกิดผลสำเร็จให้เห็นเป็นเชิง ประจักษ์แล้ว ยังส่งผลให้บ้านหนองรีได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดกิจกรรมตาม โครงการ เชิดชูเกียรติผู้นำเครือข่ายการพัฒนาชุมชนดีเด่น จังหวัดชลบุรี ประจำปี 2559 จึงทำให้ชุมชน บ้านหนองรี เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างของอำเภอเมืองชลบุรี ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี บริหารจัดการชุมชนได้ด้วยตนเอง สามารถดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพากระแสนิยม อีกทั้ง ยังได้รับการยอมรับเครือข่ายชุมชนบริเวณใกล้เคียง หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มประชาชน ซึ่งต่างก็ได้ เข้ามาศึกษาและเรียนรู้การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านหนองรี ในฐานะหมู่บ้าน ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการพัฒนาชุมชน

การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ทำให้ได้รับองค์ความรู้ของการพัฒนาชุมชน โดยการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นสาเหตุสำคัญของการที่ชุมชนบ้านหนองรีประสบความสำเร็จในปัจจุบัน แต่ยังมีอีกหลาย ชุมชนที่ยังไม่ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนา และยังคงพึ่งพาปัจจัย ภายนอกอยู่มาก ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของการเป็นหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านหนองรี และนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้สำหรับเป็นต้นแบบ และ แนวทางในปฏิบัติ ให้กับหมู่บ้านที่ยังไม่ได้ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี

ประเด็นในการศึกษา

ประเด็นหลักที่ใช้การศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับการพัฒนามาจากงานต่าง ๆ ดังนี้

แนวคิดและหลักการการพัฒนาชุมชนของสนทนา พลศรี (2547) รวมถึงทั้งนิติ ไชยกุล (ม.ป.ป.) ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2534) และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541)

อีกทั้งยังมาจากกรณีศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวัชรพงษ์ ใจสุยะ (2555), ธนพร เผ่าพงษ์ (2557), อุดลย์ ศรีอุดม (2557), ช่อเพชรรัตดา ปาน โท้ (2557), ทลอง ประดับสุข (มปป.), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติและสังคม (2554), และคณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาติเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤต (มปป.)

และรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของ จงสวัสดิ์ มณีจอม (2558), นิสรา ใจซื่อ (2557), สุภนุช ตรีเนตร (2557), กัญญารัตน์ กิ่งก้ำ (2555), ณัฏฐ์ภาพร แสงสุวรรณ (2555), กัญญ์ลักษณ์ สิทธิจันทร์ (2554), จำรัส โคตะยนต์ (2553), ฐิริปัญญา เกิดศรี (2553), และวันชัย พลະไกร (2550)

ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นหลัก 4 ประเด็นหลักในการศึกษาถึงปัจจัยแห่งได้ความสำเร็จ ดังนี้

1. ประเด็นปัจจัยด้านผู้นำชุมชน เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของผู้นำชุมชนที่มีผลต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยมีประเด็นย่อย คือ ประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชน รวมถึงประเด็นคุณธรรมจริยธรรมที่มีอยู่ในภายในตัวของผู้นำชุมชน ทั้งความเสียสละ ซื่อสัตย์ และการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสุดท้ายประเด็นทักษะของการบริหารที่ผู้นำชุมชนมีอยู่ ทั้งภาวะความเป็นผู้นำ การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทักษะพิเศษอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาชุมชน

2. ประเด็นปัจจัยด้านคนในชุมชน เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชนที่มีผลต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยมีประเด็นย่อย คือ ประเด็นความพร้อมในการพัฒนาของคนในชุมชน ทั้งกระบวนการมีส่วนร่วม และสภาพทางสังคมที่เอื้ออำนวยให้คนในชุมชนพร้อมได้รับการพัฒนา รวมถึง ประเด็นความรู้ความสามารถของคนในชุมชน ทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทักษะในการพึ่งพาตนเอง และสุดท้ายประเด็นกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ภายใน

ชุมชน แหล่งเรียนรู้ที่คนในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชน

3. ประเด็นปัจจัยด้านทุนที่มีอยู่ในชุมชน เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือสร้างขึ้นมา โดยมีประเด็นย่อย คือ ประเด็นทุนทางกายภาพ ที่เป็นทรัพยากรเป็นรูปธรรม สามารถจับต้องและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้นในรูปแบบกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ และสภาพพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา รวมถึงประเด็นทุนเงิน เป็นการมีเงินทุนอยู่ในชุมชน ที่เป็นแหล่งเงินทุนที่หมุนเวียนภายในชุมชนให้ประชาชนสามารถกู้ยืมเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพได้ เช่น กองทุนหมุนเวียนต่าง ๆ และประเด็นทุนทางสังคม ที่มีการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนในรูปแบบของกลุ่ม/องค์กร เกิดการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพ

4. ประเด็นปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายการพัฒนา เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีประเด็นย่อย คือ ประเด็นระหว่างภาครัฐกับชุมชน ทั้งการสนับสนุนในด้านความรู้ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงต่าง ๆ และการสนับสนุนในด้านงบประมาณ รวมถึงประเด็นระหว่างชุมชนกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ด้วยการศึกษาดูงานระหว่างชุมชน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่าง ๆ และการสร้างเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น ๆ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบด้วยประเด็นที่เป็นปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน 2) ปัจจัยด้านคนในชุมชน 3) ปัจจัยด้านทุนที่มีอยู่ในชุมชน 4) ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายการพัฒนา

ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาในครั้งนี้ พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี และประชากรในการศึกษา ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จำนวน 3 คน
2. ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี จำนวน 3 คน
3. กลุ่มชาวบ้านที่เป็นครัวเรือนตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง จำนวน 15 ครัวเรือน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2559 - เมษายน 2560

นิยามศัพท์เฉพาะ

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ หมายถึง หมู่บ้านที่กรมการพัฒนาชุมชนได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในกระบวนการทำงาน โดยดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน คือ ๑.ลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ปลูกคอกบวม) เพิ่มรายได้ (มีอาชีพใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม) ประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์) การเรียนรู้ (สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) ๒.อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้วัสดุคิบในชุมชนประกอบอาชีพปลูกต้นไม้) ๓.เอื้ออาทร (ช่วยเหลือคนจน รู้รักสามัคคี) และมีการขยายผลการทำงานสู่ความยั่งยืน ให้มีศักยภาพ 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด คือ ด้านจิตใจและสังคม (สามัคคี มีข้อตกลง ข้อมูลหมู่บ้าน มีกองทุน ยึดหลักประชาธิปไตย มีคุณธรรม/ จริยธรรม ชุมชนปลอดอบายมุข) ด้านเศรษฐกิจ (จัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การออม มีกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน) ด้านการเรียนรู้ (มีการใช้ข้อมูลชุมชนและแผนชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างคุณค่า มีศูนย์เรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน สร้างเครือข่ายการพัฒนา) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มีจิตสำนึกการอนุรักษ์ มีกลุ่มองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้พลังงานทดแทน และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) และมีการแบ่งศักยภาพการพัฒนาหมู่บ้านเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับ “พออยู่ พอกิน” เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งพาตนเอง เน้นการปฏิบัติทำกิน ทำใช้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ 2) ระดับ “อยู่ดี กินดี” เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปกลุ่ม การพัฒนารายได้ด้วยระบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสให้คนในชุมชน 3) ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กร เครือข่ายเพื่อใช้ศักยภาพในการดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพื่อขยายโอกาสในการประกอบอาชีพและส่งเสริมการจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติของประชาชนในทุกๆระดับ โดยการประยุกต์องค์ความรู้มาใช้ในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้เกิดความประหยัดและคุ้มค่า ซึ่งสามารถใช้ดำเนินงานได้ตั้งแต่ ระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ตลอดไปจนถึงระดับประเทศ ด้วยการดำเนินไปใน ทางสายกลาง อีกทั้งยังเป็นการจัดการองค์ความรู้ ด้วยการให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยอยู่ภายใต้หลักองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความพอประมาณ การมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และเงื่อนไขที่สำคัญ 2 ประการ คือ ความรู้ และคุณธรรม ซึ่งเป็นผลให้ผู้ที่สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยน
ในทุกสถานการณ์ มีน้อยใช้น้อย มีมากใช้มาก ตามอัตรากำลังของตนเองอย่างมีความสุข

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ องค์ประกอบ ประเด็น
สำคัญ ที่ส่งผลให้การพัฒนาชุมชนด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบ
ความสำเร็จ สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ประเด็นปัจจัยหลัก 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัจจัย
ด้านผู้นำชุมชน 2) ปัจจัยด้านคนในชุมชน 3) ปัจจัยด้านทุนที่มีอยู่ในชุมชน 4) ปัจจัยด้านภาคี
เครือข่ายการพัฒนา

ผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลที่มีความสำคัญกับชุมชนบ้านหนองรีในทุก ๆ ด้าน เป็นคนที่มี
ความรู้ความสามารถ มีบุคลิกโดดเด่น จนได้เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน ในการศึกษา
ครั้งนี้ผู้นำชุมชน คือ ผู้ที่มีบทบาทหลักในการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำสามัญ
ประธานกลุ่ม/ องค์กรต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้าน โดยผู้นำชุมชน ประกอบด้วย
ประเด็น 3 ประเด็น คือ 1) ความรู้ หมายถึง สิ่งที่ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี ได้สั่งสมจากการศึกษา
เล่าเรียน และประสบการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) คุณธรรม
จริยธรรม หมายถึง ความดีที่ได้ทำหรือการปฏิบัติปฏิบัติตนที่ดีของผู้นำชุมชนบ้านหนองรี ที่ส่งผล
ที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชน 3) ทักษะการบริหาร หมายถึง ความสามารถของผู้นำชุมชน
บ้านหนองรี ในการจัดการชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความสามารถเดิมที่มีอยู่
เช่น ภาวะความเป็นผู้นำ การถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น

คนในชุมชน หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันภายในชุมชนบ้าน โดยมีความศรัทธาและ
ความเชื่อมั่นในตัวของผู้นำชุมชน มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีการพัฒนาตนเองด้วยหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง โดยปัจจัยด้านคนในชุมชน ประกอบด้วยประเด็น 3 ประเด็น คือ 1) ความพร้อม
ในการพัฒนา หมายถึง การที่คนในชุมชนบ้านหนองรี มีความตั้งใจที่เปลี่ยนแปลงตนเองไป
ในทางที่ดี ด้วยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับบุคคล และระดับครอบครัว
ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของชุมชน พร้อมทั้งมีสภาพสังคมที่มีความเอื้ออำนวย
ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา 2) ความรู้ความสามารถ หมายถึง สิ่งที่คนในชุมชน
บ้านหนองรี ได้สั่งสมจากการศึกษาเล่าเรียน และประสบการณ์ รวมถึงทักษะต่าง ๆ ที่ทำให้
เศรษฐกิจพอเพียงนั้นขับเคลื่อนไปภายในชุมชนได้ กล่าวคือหลักคิดและแนวปฏิบัติของความพอเพียง
คือ ความพอประมาณ การมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี รวมถึงการพึ่งพาตนเองที่จะต้องสามารถ
แก้ไขปัญหาภายในชุมชนได้เองอีกด้วย 3) กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการพัฒนาคน
ในชุมชนบ้านหนองรี ด้วยประสบการณ์ที่ได้รับมาจากการศึกษาเล่าเรียน การลงมือปฏิบัติจริง

ด้วยการมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อศึกษาสิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

มีแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนของตนเอง และชาวบ้านยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การมีทุนชุมชน หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ภายในชุมชนและเป็นสิ่งมีค่าที่สามารถนำมาปรับใช้กับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยเกี่ยวข้องกับ ทรัพยากร สังคม วัฒนธรรม การเงิน และบุคคลในชุมชน โดยปัจจัยด้านการมีทุนชุมชน ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ประเด็น 1) ทุนทางกายภาพ หมายถึง ทรัพยากรต่าง ๆ ที่อยู่ภายในชุมชนบ้านหนองรี เป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่สร้างขึ้นก็ได้ เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ภายในชุมชนบ้านหนองรี และสถานที่หรือ โครงสร้างพื้นฐาน ที่เหมาะกับการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ทุนเงิน หมายถึง ทรัพยากรที่มีค่าที่อยู่ในรูปของเงิน ที่มีอยู่ภายในชุมชนบ้านหนองรี เช่น แหล่งเงินทุนต่าง ๆ ของชุมชนบ้านหนองรี 3) ทุนสังคม หมายถึง โครงสร้างทางสังคมและสถาบันทางสังคมภายในชุมชนบ้านหนองรี ที่มีความเข้มแข็ง และเป็นศูนย์กลางของการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การรวมกลุ่ม/ องค์กร เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

ภาคีเครือข่ายการพัฒนา หมายถึง ส่วนราชการระดับอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนบ้านหนองรีด้วยกระบวนการต่าง ๆ โดยปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายการพัฒนา ประกอบด้วยประเด็นย่อย 2 ประเด็น คือ 1) ระหว่างภาครัฐกับชุมชน หมายถึง การประสานงาน สร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนบ้านหนองรี กับหน่วยงานของภาครัฐต่าง ๆ เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีวิธีการและกระบวนการที่ถูกต้อง เช่น พัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี เกษตรอำเภอเมืองชลบุรี องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองรี ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น รวมถึงการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนการสร้างความรู้เศรษฐกิจพอเพียง การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อเป็นเงินทุนให้กับชุมชน และการมีส่วนร่วมของภาครัฐกับชุมชนบ้านหนองรี 2) ระหว่างชุมชนกับชุมชน หมายถึง การประสานงาน สร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนบ้านหนองรี กับชุมชนอื่น ๆ ข้างเคียงที่เป็นเครือข่ายในการพัฒนา เพื่อมุ่งเน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และยังรวมถึงชุมชนอื่น ๆ ข้างเคียงที่เป็นเครือข่ายพัฒนาร่วมกับชุมชนบ้านหนองรี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการทำกิจกรรมร่วมกันที่เสริมสร้างเครือข่ายของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้วยการศึกษาดูงานการพัฒนาหมู่บ้านตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ได้จากการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านหนองรี
2. สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นรูปแบบตัวอย่างในการพัฒนาหมู่บ้านที่ยังไม่ได้ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อยที่ 1	ประเด็นย่อยที่ 2	ตัวชี้วัด	สนทยา พดศรี (2547)	วัชรพงษ์ใจสุข (2555)	อดุลย์ ศรีอุดม (2557)	จงสวัสดิ์ มณีจอม (2558)	นิสรา ใจซื่อ (2557)	ศุภานุช ตรีเนตร (2557)	กัญญารัตน์ กิ่งกำ (2555)	ณัฐฎิภาพร แสงสุวรรณ (2555)	สศข(2550)	กัญญาลักษณ์ ลิทธิจันทร์ (2554)	จรัส โคตะยันต์(2553)	ภูริปัญญา เกิดศรี(2553)	วันชัย พลະไกร(2550)	
ผู้นำชุมชน	ความรู้	ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง										✓	✓	✓	✓	
		ความเสี่ยสละ	ช่วยเหลือผู้อื่น	✓				✓				✓					
			เอื้อเฟื้อต่อแม่	✓				✓				✓					
			โอบอ้อมอารี		✓			✓				✓					
	คุณธรรม	ความโปร่งใสในการทำงาน	เปิดเผยข้อมูลการทำงาน						✓			✓	✓				✓
			สามารถตรวจสอบการทำงานได้						✓			✓	✓				✓
			มีการประเมินผลการทำงาน						✓			✓	✓				✓
		ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	มีคุณธรรม					✓			✓	✓					✓
	จริยธรรม	ในการดำเนินชีวิตประจำวัน	ลด ละ เลิกอบายมุข											✓			✓
														✓			✓

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อยที่ 1	ประเด็นย่อยที่ 2	ตัวชี้วัด	ศนทยา พลศรี (2547)	วัชรพงศ์ ใจสุข (2555)	อดุลย์ ศิริอุดม (2557)	จงสวัสดิ์ มณีจอม (2558)	นิสรา ใจซื่อ (2557)	ศุภานุช ศรีเนตร (2557)	กัญญารัตน์ กิ่งคำ (2555)	ณัฐฎิภาพร แสงสุวรรณ (2555)	ศศข(2550)	กัญญาณัฏฐ์ ลิทธิจันทร์ (2554)	จรัส โศตะยันต์(2553)	ศุริปัญญา เกศศรี(2553)	วันชัย พลไกร(2550)	
ผู้นำชุมชน	ทักษะการบริหาร	ภาวะผู้นำ	เป็นแบบอย่างที่ดี		✓				✓			✓	✓			✓	
		เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง		✓					✓			✓	✓			✓	
		เป็นผู้ที่เชื่อมประสานความคิด		✓						✓		✓				✓	
		เป็นนักประสานงาน		✓		✓				✓			✓			✓	
		การถ่ายทอดความรู้	ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง						✓					✓			
		ทักษะพิเศษ	การสร้างทีมงาน		✓		✓										
		การเป็นวิทยากร												✓			
การสร้างแรงจูงใจ				✓								✓					

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อยที่ 1	ประเด็นย่อยที่ 2	ตัวชี้วัด	สนทยา พหลศรี (2547)	วัชรพงษ์ ใจสุข (2555)	อดุลย์ ศรีอุดม (2557)	จงสวัสดิ์ มณีจอม (2558)	นิสรา ใจซื่อ (2557)	ศุภานุช ตรีนนทร (2557)	กัญญารัตน์ กิ่งกำ (2555)	ณัฐฎิภาพร แสงสุวรรณ (2555)	สศข(2550)	กัญญลักษณ์ ลิทธิจันทร์ (2554)	จรัส โคตะยันต์(2553)	กัญญิเบญญา เกิดศรี(2553)	วันชัย พละไกร(2550)	
คนในชุมชน	ความพร้อมในการพัฒนา	การมีส่วนร่วม	ในขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ มีความสามัคคี	✓	✓	✓	✓	✓				✓			✓		
		สภาพสังคมที่เอื้ออำนวย	เป็นสังคมแบบเครือญาติ มีวิถีชีวิตคล้ายกัน มีศาสนายึดเหนี่ยว มีวัฒนธรรมของชุมชน					✓			✓	✓		✓			✓
	ความรู้	ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง				✓			✓		✓	✓	✓			✓
		ทักษะการพึ่งพาตนเอง	สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ช่วยเหลือตนเองได้ มีการบริหารจัดการอย่างพอดี	✓	✓	✓						✓	✓				
	ความสามารถ	ทักษะการพึ่งพาตนเอง	สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง									✓					
			ช่วยเหลือตนเองได้									✓					
			มีการบริหารจัดการอย่างพอดี	✓													

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อยที่ 1	ประเด็นย่อยที่ 2	ตัวชี้วัด	สนทยา พตศรี (2547)	วัชรพงษ์ใจสุข (2555)	อดุลย์ ศรีอุดม (2557)	จงสวัสดิ์ มณีจอม (2558)	นิสรา ใจซื่อ (2557)	สุภาหุส ตรีเนตร (2557)	กัญญารัตน์ กิ่งก่า (2555)	ณัฐฎิภาพร แสงสุวรรณ (2555)	ศศข(2550)	กัญญาลักษณ์ ลิขิตจินฑ์ (2554)	จรัส โศทะยันต์ (2553)	ภูริปัญญา เกิดศรี (2553)	วันชัย พลไชโร (2550)	
คนในชุมชน	กระบวนการเรียนรู้	กิจกรรม	มีกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง						✓	✓		✓	✓				
		แลกเปลี่ยนเรียนรู้	การสร้างอาชีพเสริม									✓	✓				
		ได้รับการฝึกอบรมความรู้									✓	✓					
		แหล่งเรียนรู้	มีศูนย์เรียนรู้ชุมชน											✓			
		บ้านที่ภูมิปัญญาชาวบ้าน										✓					
		ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ในการดำเนินชีวิตประจำวัน											✓			✓
		ลด ละ เลิกอบายมุข											✓				

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อยที่ 1	ประเด็นย่อยที่ 2	ตัวชี้วัด	สนทยา พตศรี (2547)	วัชรพงษ์ ใจสุย (2555)	อดุลย์ ศรีอุดม (2557)	จงสวัสดิ์ มณีจอม (2558)	นิสรา ใจซื่อ (2557)	สุภาวษ ตรีเนตร (2557)	กัญญารัตน์ กิ่งกำ (2555)	ณัฐฎิภาพร แสงสุวรรณ (2555)	ศศข(2550)	กัญญลักษณ์ ลิทธิจันทร์ (2554)	จรัส โคตะยันต์(2553)	ภูริปัญญา เกิดศรี(2553)	วันชัย พละไกร(2550)
				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ทุนทางการ	ทรัพยากรทางธรรมชาติ	สภาพทางภูมิศาสตร์	✓				✓	✓						✓		✓
		สภาพดิน แหล่งน้ำ	✓				✓	✓						✓		✓
		สภาพพื้นที่เอื้ออำนวย	✓					✓								
		สถานที่ในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ	✓													
การมีทุนชุมชน	ทุนเงิน	แหล่งเงินทุน				✓							✓			✓
			มีกองทุนหมุนเวียน			✓							✓			
			มีกองทุนส่งเสริมการออม			✓							✓			✓
			มีการสทบทุนเงิน						✓							
ทุนทางสังคม	การรวมกลุ่มองค์กร	การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม(กลุ่มอาชีพ)	✓										✓			✓
		องค์กรแก้ไขปัญหาเสพติด				✓										✓
		องค์กรสวัสดิการช่วยเหลือ				✓										✓
		องค์กรภายในหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง				✓							✓			

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อยที่ 1	ประเด็นย่อยที่ 2	ตัวชี้วัด	สนทนา พลศรี (2547)	วัชรพงษ์ ใจสุข (2555)	อดุลย์ ศรีอุดม (2557)	จงสวัสดิ์ มณีจอม (2558)	นิสรา ใจซื่อ (2557)	สุภาวษ ตรีเนตร (2557)	กัญญารัตน์ กิ่งกำ (2555)	ณัฐฎิภาพร แสงสุวรรณ (2555)	ศศข(2550)	กัญญาลักษณ์ ลิทธิจันทร์ (2554)	จรัส โคตะยันต์(2553)	ภูริปัญญา เกิดศรี(2553)	วันชัย พลະไกร(2550)	
ภาคีเครือข่ายการพัฒนา	ระหว่างภาครัฐกับชุมชน	สนับสนุนการสร้างความรู้	ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การลดรายจ่ายในครัวเรือน การทำบัญชีครัวเรือน การสร้างอาชีพ						✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	
		สนับสนุนด้านงบประมาณ	เงินทุนที่ได้รับการสนับสนุน การประสานเอกชนขอรับเงินทุนสนับสนุน	✓			✓					✓	✓	✓		✓	✓
		บทบาทในการมีส่วนร่วมการพัฒนา	การสนับสนุน ส่งเสริม การพัฒนาชุมชน	✓	✓	✓		✓		✓		✓			✓	✓	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อยที่ 1	ประเด็นย่อยที่ 2	ตัวชี้วัด	สนทยา พลศรี (2547)	วัชรพงษ์ ใจสุข (2555)	อดุลย์ ศรีอุดม (2557)	จงสวัสดิ์ มณีจอม (2558)	นิสรา ใจซื่อ (2557)	สุภาวษ ตรีเนตร (2557)	กัญญารัตน์ กิ่งกำ (2555)	ณัฐฎิภาพร แสงสุวรรณ (2555)	สศช(2550)	กัญญลักษณ์ ลิทธิจันทร์ (2554)	จรัส โคตะยันต์(2553)	อุริบุญญา เกิดศรี(2553)	วันชัย พละไกร(2550)	
ภาคีเครือข่ายการพัฒนา	ระหว่างชุมชนกับชุมชน	แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์	การศึกษาดูงาน						✓			✓	✓				
		การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	การช่วยเหลือทางทรัพยากร การช่วยเหลือเอื้อเพื่อต่อแก่กัน		✓				✓		✓		✓	✓			
		การสร้างเครือข่ายชุมชน	มีกิจกรรมร่วมกับชุมชนอื่น ๆ				✓				✓		✓				

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ปัจจัยแห่งความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
2. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. การพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
4. ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จ
5. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านหนองรี
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

แนวคิดการพัฒนาชุมชนเป็นแนวคิดที่ผู้ศึกษาได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยแนวคิดการพัฒนาชุมชนเป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทาง นโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน (ประชาชน) ที่สุขสมบูรณ์ รวมถึงเป็นการบริหารจัดการชุมชนที่มีกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาเป็นเครือข่าย ซึ่งมีองค์ประกอบ ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาสังคม (สมชาย ศรีวิรัตน์, 2557) ดังนั้น แนวคิดการพัฒนาชุมชนจึงเป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านให้ประสบความสำเร็จ

ความหมายของการพัฒนาชุมชน

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชน ได้มีนักวิชาการต่างประเทศที่ให้ความหมายต่าง ๆ ดังนี้

ที่ประชุมสัมมนาของผู้เชี่ยวชาญ เรื่องการบริหารและการปกครองของประเทศในทวีปแอฟริกา ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชนและเกิดจากความคิดริเริ่มของประชาชน แต่ถ้าประชาชนไม่เกิดความริเริ่มก็ใช้เทคนิคกระตุ้นให้เกิดความริเริ่มขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างแท้จริง

องค์กรสหประชาชาติ (2498 อ้างถึงใน กรมการพัฒนาชุมชน, 2527) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการสร้างเสริมความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และการพึ่งตนเองอย่างแท้จริงโดยความคิดริเริ่มของประชาชนในชุมชน (UN Bureau of Social Affairs, 1955, p. 6) ปีต่อมาได้ปรับปรุงใหม่ให้เวลาเหมาะสมยิ่งขึ้นและเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการรวมกำลังระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานเข้าเป็นชีวิตของชาติ ทำให้ประชาชนสามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

องค์การบริหารวิเทศกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา (United States Agency for international Development: AID, 2499 อ้างถึงใน กรมการพัฒนาชุมชน, 2527) ได้ให้ความหมายว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการแห่งการกระทำทางสังคม ซึ่งประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดวางแผนและลงมือปฏิบัติการด้วยตนเอง โดยกำหนดว่ากลุ่มของตนและแต่ละบุคคล มีความต้องการอย่างไร มีปัญหาอะไรร่วมกัน แล้วจัดทำแผนของกลุ่มและของแต่ละบุคคล เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านั้น โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นให้มากที่สุด แล้วเสริมด้วยบริการและวัสดุจากองค์กรหรือหน่วยงาน ภาครัฐและภาคเอกชนที่อยู่นอกชุมชน

อีกทั้งยังมีนักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายที่ใกล้เคียงกันว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการทางสังคมซึ่งประชาชนในชุมชนนั้น ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหา ตลอดจนขอความช่วยเหลือจากองค์กรของรัฐบาลหรือองค์กรอาสาสมัครอื่น ๆ อันเป็นการร่วมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินงานไปในแนวทางที่ต้องการระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่น่ามาสร้างเสริมความเจริญให้แก่ชุมชน ประกอบด้วย การช่วยเหลือตนเอง การให้ความสำคัญต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ลักษณะของสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และลักษณะอื่น ๆ ของชุมชนแห่งนั้นเป็นส่วนรวม

ในส่วนของนักวิชาการประเทศไทย ก็ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้หลายความหมาย ดังนี้

กรมการพัฒนาชุมชน (2527, หน้า 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การพัฒนาชุมชน” คือ การพัฒนาความรู้ ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

นักวิชาการและนักพัฒนาชุมชนของประเทศไทย คือ พัฒน์ บุญรัตน์ (2517, หน้า 1); นิรุติ ไชยกุล (2522, หน้า 1); ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2524, หน้า 13); ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2525, หน้า 3) และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ในทำนองเดียวกันว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการที่รัฐบาลและประชาชนในชุมชน ร่วมมือกันวางแผนเพื่อปรับปรุงสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและสิ่งแวดล้อม ตามความต้องการของประชาชนในชุมชน โดยอาศัยความคิดริเริ่ม การพึ่งตนเองของประชาชนเป็นสำคัญ แต่ถ้าประชาชนไม่เกิดความคิดริเริ่มด้วยตนเอง รัฐบาลก็ใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น และถ้ามีความจำเป็นก็อาจขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกชุมชนได้

สนธยา พลศรี (2547) ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการพัฒนารูปแบบหนึ่งที่น่ามาใช้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือ พัฒนามนุษย์ ชุมชน และสังคมของมนุษย์ให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายที่ต้องการ การพัฒนามีหลายรูปแบบ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาเนื่องในวาระและโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2525) ได้ให้ความหมายของ “การพัฒนา” ไว้ว่า หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคมโดยส่วนรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุง

โดยสรุป การพัฒนาชุมชน หมายความว่า กระบวนการทางสังคมที่จะทำให้ คนในชุมชนสามารถปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดียิ่งขึ้น โดยอาศัยสมรรถนะของคนและพลังของชุมชน ในทางสร้างสรรค์เพื่อให้ชุมชนเกิดความเจริญก้าวหน้า และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ชุมชนนั้น ๆ ต้องการ พัฒนาให้คนมีศักยภาพเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน

ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน เพื่อการมุ่งเน้นให้ชุมชนเกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชน พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน และชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาชุมชน สามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยตนเองด้วยประชาชนที่อยู่ภายในชุมชน จึงต้องอาศัยความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์

โดยที่ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2535) ได้อธิบายปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมาจากหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันทั้งรูปร่าง มั่นสมอง และจิตใจ มนุษย์จึงไม่มีความเท่าเทียมกัน แต่โดยข้อเท็จจริงมนุษย์ทุกคนจะมีสิทธิและความเสมอภาคในการมีโอกาสที่จะกระทำการต่าง ๆ สิทธิและโอกาสที่จะก้าวหน้า แสดงความรู้ ความสามารถ การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ให้พัฒนาขึ้น เป็นต้น แต่โอกาสเหล่านี้ขึ้นอยู่กับภาวะธรรมชาติและภาวะกายภาพของแต่ละบุคคล ดังนั้น มนุษย์จึงย่อมไม่มีสิทธิและเสมอภาคในความสำเร็จของชีวิตโดยเท่าเทียมกัน ปรัชญาการ

พัฒนาชุมชนเกิดจากการผสมผสานหลักการดังกล่าวเข้ากับความหมายของการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและโอกาสในการประสบความสำเร็จในชีวิตของคนมี 5 ประการ คือ

1. บุคคลแต่ละคนมีความสำคัญ ถึงแม้บุคคลจะมีความแตกต่างกัน แต่ทุกคนมีสิทธิที่พึงได้รับความยุติธรรมและอย่างมีเกียรติในฐานะมนุษย์ผู้หนึ่ง
2. บุคคลแต่ละคนมีสิทธิ เสรีภาพในการกำหนดวิถีการดำรงชีวิตตามความต้องการของตน โดยไม่ถูกบีบบังคับจากบุคคลอื่น
3. บุคคลแต่ละคนมีศักยภาพหรือพลังความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้งที่เปิดเผยและแฝงเร้น ศักยภาพเหล่านี้มีประโยชน์ต่อบุคคลและชุมชนเป็นอย่างมากถ้ารู้จักนำมาใช้อย่างถูกวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังที่แฝงเร้นอยู่ในบุคคล ซึ่งไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์มากนัก
4. การพัฒนาของบุคคลและชุมชน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชน และสังคม โดยสามารถพัฒนาได้ด้วยวิธีการให้การศึกษาและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
5. ถ้ามีโอกาสบุคคลแต่ละคนมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ หรือพลังความสามารถของตนได้

จะเห็นได้ว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความศรัทธาในศักยภาพหรือพลังความสามารถของคนเป็นอย่างมาก คนแต่ละคนมีความสามารถ พัฒนาตนเองได้ถ้ามีโอกาส การพัฒนาชุมชนจึงต้องพัฒนาบุคคลให้มีความคิดและความสามารถเพิ่มขึ้น ให้บุคคลได้รับความยุติธรรม มีอิสรภาพ เสรีภาพ และความเสมอภาคในการดำรงชีวิต โดยใช้วิธีการให้การศึกษาและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนี้มีความสอดคล้องกับปรัชญาทางการเมือง การปกครอง แบบเสรีประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงนำไปใช้และเผยแพร่ปรัชญาทั้งสองนี้ควบคู่กันไป ทำให้การพัฒนาชุมชนได้รับความนิยมนอย่างกว้างขวาง

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน จะอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อความศรัทธาในศักยภาพของความเป็นมนุษย์เป็นอย่างมาก โดยที่คนแต่ละคนมีความสามารถพัฒนาตนเองได้ถ้ามีโอกาส การพัฒนาชุมชนจึงต้องพัฒนาบุคคลให้มีความคิดและความสามารถเพิ่มขึ้น ให้บุคคลได้รับความยุติธรรม มีอิสรภาพ เสรีภาพ และความเสมอภาคในการดำรงชีวิต โดยใช้วิธีการให้การศึกษาและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (สนธนา พลศรี, 2547)

แนวความคิดและหลักการของการพัฒนาชุมชน

ในส่วนของแนวคิดของการพัฒนานั้น สนธยา พลศรี (2547) ได้กล่าวว่า จากปรัชญาของการพัฒนาชุมชนที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการพัฒนาชุมชนมีแนวความคิดที่สำคัญที่จะส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยแนวคิด ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามาร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมพิชิตขอบในทุก ๆ ขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น
2. การช่วยเหลือตัวเองของชุมชน โดยจะต้องเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน และชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตัวเอง การขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน ต้องเป็นสิ่งที่เกินขีดความสามารถของชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ ศิลธรรม และสุขภาพ
3. การใช้ทรัพยากรในชุมชน ซึ่งนอกจากการพัฒนาด้วยการช่วยตนเองของคนในชุมชน แล้ว จะต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชน ไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่น ๆ ก็มีความจำเป็น ที่จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเช่นเดียวกัน
4. การริเริ่มของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนจะต้องเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำ โครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานที่อยู่ภายนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนา ในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่น ๆ ควรเป็นหน่วยที่ สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น
5. ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัด ทั้งบุคลากร งบประมาณหรือทรัพยากร ระบบการบริหารและการดำเนินงานพัฒนา ส่วนประชาชน ในชุมชนเองก็มีขีดจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้น หากชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งขีดความสามารถของตนเองมาก ชุมชนที่มีความพร้อม น้อย รัฐก็เข้าไปทำให้ความสนับสนุนมากขึ้น ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องเป็น สักส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน
6. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ จะต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน ไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบ เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชน คือ การช่วยเหลือ ตนเอง การใช้ทรัพยากรชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาล อย่างเหมาะสม และนอกจากการร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชนในชุมชนแล้ว ยังสามารถขอ การสนับสนุนจากภาคเอกชนและชุมชนภายนอกที่พร้อมจะให้การสนับสนุนได้อีกทางหนึ่ง
7. การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนจะต้องดำเนินการ ไปพร้อม ๆ กันหลาย ๆ ด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อการประหยัดแรงงาน

งบประมาณ และเวลาที่ใช้ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ต้องใช้การประสานงานที่ดี จึงจะประสบความสำเร็จ

8. ความสมดุลในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายด้านไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียว ต้องดำเนินการไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่มุ่งเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างการพัฒนาคนกับสิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างสิ่งที่เป็นรูปธรรมกับนามธรรม ความสมดุลระหว่างการพัฒนาร่างกายกับจิตใจของคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย เป็นต้น

อีกทั้งนิรุติ ไชยกุล (ม.ป.ป.), ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534) และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541) ได้กล่าวถึง การนำแนวคิดการพัฒนาชุมชนมาปรับให้เป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและประสบความสำเร็จ โดยได้อธิบายว่าต้องใช้หลักดังต่อไปนี้

1. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's participation) จะช่วยสร้างความรู้สึกรู้สึกเชื่อมั่นในตัวของคนในชุมชนเอง ให้มองเห็นและตระหนักถึงศักยภาพหรือพลังความรู้ความสามารถของตนเอง จนกระทั่งเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและงานพัฒนาชุมชน (Sense of belonging) สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนของตนได้สำเร็จ และนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

2. หลักการพึ่งตนเองของชุมชน (Self reliance) จะช่วยในการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล และเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชน เพราะศักยภาพสูงสุดของชุมชน ก็คือ การพึ่งตนเองในด้านต่าง ๆ โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือหรือพึ่งพาชุมชนอื่นอีกต่อไปนั่นเอง

3. หลักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นการทำงานร่วมกันของประชาชนในรูปของกลุ่มและองค์กร ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงานพัฒนาชุมชน กลุ่มและองค์กรยังเป็นแหล่งฝึกกำลังหรือความรู้ ความสามารถของชุมชน ที่จะช่วยทำให้เกิดศักยภาพหรือพลังในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ ทั้งยังส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและหลักการพึ่งตนเองของประชาชนให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่อไปอีกด้วย

4. หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ ซึ่งผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน เพราะเป็นผู้ที่ประชาชนในชุมชนเคารพนับถือ สามารถชักจูงและก่อให้เกิดความศรัทธาในหมู่ประชาชนได้ จึงมีลักษณะเป็นตัวเชื่อมประชาชนกับผู้ที่เกี่ยวข้องในงานพัฒนาชุมชน เป็นผู้มีบทบาทในการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มขึ้นในชุมชน ผู้นำชุมชนจึงเป็นหลักอันสำคัญในการพัฒนาชุมชน ดังนั้นการค้นหาและการพัฒนาผู้นำ จึงเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. หลักประสานงาน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการประสานคน ประสานทรัพยากร ประสานแผน และโครงการ ประสานผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น อันเป็นการร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งการพัฒนาสิ้นสุดลง ซึ่งการประสานงานจะช่วยทำให้การพัฒนาชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ เป็นไปตามลำดับ ไม่ซ้ำซ้อน ประหยัดแรงงาน ทรัพยากร และเวลา

6. หลักความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่จะทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนประสบความสำเร็จได้ วัฒนธรรมเป็นสิ่ง que ประชาชนยอมรับและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จนกลายเป็นวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ซึ่งบางอย่างอาจจะเป็นภูมิปัญญาของชุมชน คือ เกิดจากชาวบ้านในชุมชนเอง โดยที่วัฒนธรรมของชุมชนจะมีความสำคัญต่อการทำกิจกรรมของประชาชนในชุมชน จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและเกิดวิธีการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนนั่นเอง

7. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน เป็นการให้ความสำคัญแก่ประชาชน ให้ประชาชนมีสิทธิ อิสระภาพ เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ ในการดำรงชีวิตตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ด้วยความสมัครใจไม่ใช่ถูกบังคับ เมื่อมีความคิดเห็น ไม่ตรงกันจะใช้เสียงข้างมากตัดสินยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นได้เท่าเทียมกัน มีความสำคัญทัดเทียมกัน และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน เป็นต้น

8. หลักการสมทบ คือ การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐบาลและเอกชนที่อยู่ภายนอกชุมชน แต่การสนับสนุนช่วยเหลือนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสนับสนุนส่งเสริมที่เป็นแนวทางไปสู่การช่วยเหลือตนเองและการพึ่งตนเองได้ของชุมชน ไม่ใช่ต้องพึ่งพารัฐบาลและองค์กรเอกชนตลอดไป ดังนั้น หลักการสมทบจึงเป็นการสมทบกันระหว่างขีดความสามารถทั้งหมดที่ชุมชนมีอยู่กับการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลและองค์กรเอกชนต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อพูนศักยภาพในการพัฒนาของชุมชนต่อไป

9. หลักการขยายผล คือ การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาให้ชุมชนอื่น ๆ ได้รับรู้ด้วยรูปแบบ และวิธีการต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นเป็นผลดีต่อชุมชนอื่น ๆ แล้ว ยังสร้างความภาคภูมิใจให้กับประชาชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา และนำไปสู่การพัฒนาอื่น ๆ อีกทั้งยังจะช่วยในการสร้างเครือข่ายชุมชน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงชุมชนต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน เพื่อเรียนรู้กระบวนการพัฒนาชุมชนของกันและกัน และสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน จะทำให้การพัฒนาชุมชนแผ่ขยายออกไปได้อย่างรวดเร็วและมีพลังมากยิ่งขึ้น

10. หลักการจัดการชุมชน คือ คนในชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง และชุมชนได้ มีความสามารถในการวางแผนงานและโครงการ สามารถจัดกระบวนการหรือเตรียมการ เพื่อดำเนินการตามแผนงานและโครงการได้ มีทักษะในการดำเนินการตามแผนและโครงการ และสามารถทำการประเมินผลงานได้ด้วยตนเอง หลักการจัดการชุมชน เป็นหลักการสำคัญที่สนับสนุน ส่งเสริมหลักการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกด้วย

ซึ่งจากแนวคิดและหลักการในพัฒนาชุมชนนั้น จะเป็นปัจจัยในการมุ่งสู่ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยที่ทุกแนวคิด หลักการ ล้วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน ทั้งเกี่ยวพันและเหนี่ยวรั้ง จึงต้องดำเนินงานไปพร้อม ๆ กัน และมีความสำคัญต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หรือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นประเด็นหลักที่ผู้ศึกษาได้นำมาศึกษาถึงความหมาย และองค์ประกอบหลัก ที่เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จนประสบความสำเร็จ โดยจากการศึกษาสามารถสรุปแนวความคิดที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ว่า

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวทางในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ โดยการประยุกต์องค์ความรู้มาใช้ในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้เกิดความประหยัดและคุ้มค่า ซึ่งสามารถใช้ดำเนินงานได้ตั้งแต่ ระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ตลอดไปจนถึงระดับประเทศ ด้วยการดำเนินไปใน ทางสายกลาง อีกทั้งยังเป็นการจัดการองค์ความรู้ ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยอยู่ภายใต้หลักองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความพอประมาณ การมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และเงื่อนไขที่สำคัญ 2 ประการ คือ ความรู้ และคุณธรรม ซึ่งเป็นผลให้ผู้ที่สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจมาใช้ในการดำเนินชีวิต ดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์ มีน้อยใช้น้อย มีมากใช้มาก ตามอัตรากำลังของตนเองอย่างมีความสุข

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่าน ที่ได้กล่าวถึงความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ในอดีตหลากหลายความคิดเห็น ดังนี้

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550 อ้างถึงใน ฎริปัญญา เกิดศรี, 2553) ได้ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับ

ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างสมดุลด้วยการดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งในด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (ม.ป.ป.) ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้อธิบายถึงการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบละคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ

สุเมธ ตันติเวชกุล (ม.ป.ป.) เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้ให้นิยามเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตทั้งระดับบุคคล ชุมชน ซึ่งความสามารถในระดับบุคคล คือ การอยู่ได้ โดยไม่เดือนร้อน กำหนดความเป็นอยู่ตามฐานะ ตามอัตภาพ ไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด เศรษฐกิจสำหรับการเกษตรเป็นความสามารถในการจัดสรรพื้นที่ โดยเฉพาะ แหล่งน้ำ ดิน และกิจกรรมการเกษตร ฐานการผลิตทรัพยากรในลักษณะพึ่งพาอาศัยทรัพยากรในไร่นา และทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่ที่เน้นการพึ่งพา และผสมผสานให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน

กรมการพัฒนาชุมชน (2549 อ้างถึงใน ฅัญฐฎฎฎฎฎ แสงสุวรรณ, 2555) ได้ให้ความหมายและแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวหน้าต่อยุคโลกาภิวัตน์

ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2550, หน้า 17) ได้ให้ความหมายว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั้นก็คือการจะทำอะไรมีกับความพอประมาณของตน ไม่สุดโต่ง ไม่โลภมาก ให้มีกินมีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา อยู่เป็นสุขได้ ความพอเพียงอาจจะมีมาก อาจจะมีมากหรือน้อยได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียน

คนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ ทั้งความคิดและพฤติกรรม ความพอเพียงที่แท้จริง คือ ความพอประมาณและความมีเหตุผลทั้งการผลิต การจำหน่ายและการบริโภคใช้สอย

กัญญ์ลักษณะ ลิทธิจันทร์ (2554) ได้ให้ความหมายโดยสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับกลุ่ม/ องค์กร ระดับหมู่บ้าน/ ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวหน้าต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เหมาะที่จะนำมาใช้ในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน ที่ช่วยให้ใช้จ่ายไม่เกินตัว รู้จักนำทรัพยากรที่มีจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ฉัตรสุภาพร แสงสุวรรณ (2555, หน้า 18) ให้ข้อสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้วางแผนด้วยความระมัดระวัง มีคุณธรรม จริยธรรม บนพื้นฐานของความมีเหตุผลพอเพียง และส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตโดยยึดหลัก 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน สามารถทำให้การพัฒนาคนในชุมชนบรรลุตามเป้าหมายตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลให้ครอบครัวอบอุ่น มีคุณภาพชีวิตที่ดีชุมชนเข้มแข็งประเทศชาติมั่นคง

ส่วนที่สำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ องค์ประกอบหลักที่เป็นส่วนที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถขับเคลื่อนไปได้ นั่นก็คือหลักของความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง ที่มีต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวัง ในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันยังต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางด้านจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ มีปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ซึ่งความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

ความพอประมาณ คือ สองนัยยะ ในด้านหนึ่งคือ ความพอดีไม่สุดโต่ง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเอง อีกด้านหนึ่งหมายถึงการที่สามารถพึ่งตัวเองได้ ยืนได้บนขาของตนเอง

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอประมาณในมิติต่าง ๆ นั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล มีการพิจารณาจากเหตุ ปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ต้องเป็นการมองระยะยาวคำนึงถึงความเสี่ยง ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดจากการตัดสินใจนี้

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การกระทำที่ไม่คำนึงถึงเฉพาะเหตุการณ์และผลในปัจจุบัน แต่ภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูล ที่มีอยู่ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยและสามารถสร้างภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะพลวัตในมิติต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในสภาวะต่าง ๆ อย่างรวดเร็วขึ้น จึงต้องมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบเหล่านี้ด้วย

นอกจากนี้การกระทำที่มีความพอเพียงตามหลักปรัชญาได้นั้น ต้องมีเงื่อนไขพื้นฐานที่ผู้ปฏิบัติต้องยึดถือเป็นส่วนหลักของการดำเนินการ ดังนี้

เงื่อนไขความรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นประโยชน์พื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติอย่างพอเพียง การมีความรอบรู้ย่อมทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง ทั้งนี้รวมถึงความรอบคอบ ความระมัดระวังคือการมีการวางแผนโดยสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาการต่าง ๆ มาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์กันและมีความมีสติตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาการต่าง ๆ เหล่านั้น ไปใช้ในทางปฏิบัติโดยมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางสังคมด้วย

เงื่อนไขคุณธรรม มีสองด้านคือ ด้านจิตใจ ปัญญา และด้านการกระทำ ในด้านแรกเป็นการตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ ที่เหมาะสม ส่วนด้านการกระทำหรือแนวทางการดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ เงื่อนไขทั้งสองนี้จะทำให้การปฏิบัติตามเนื้อหาของความพอเพียงเป็นไปได้

ดังจะเห็นภาพรวมของคำนิยาม 5 ที่มี 3 คุณลักษณะ ควบคู่ไปกับ 2 เงื่อนไข ดังภาพ

ภาพที่ 1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้เกี่ยวกับ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชน พัฒนาหมู่บ้านเพื่อให้เป็นหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินการด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการให้การศึกษา ทำให้สามารถสรุปประเด็นปัจจัยต่าง ๆ ได้ดังนี้

วัชรพงศ์ ใจสุยะ (2555) ได้กล่าวว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเป็นเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไว้ 3 ประการ มีดังนี้

1. ผู้นำหมู่บ้านและแกนนำหมู่บ้านต้องเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และชุมชนของตนเอง มีความเสียสละ ในการทำงานเพื่อส่วนรวม มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ทุ่มเท รักคนในชุมชน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ลูกบ้านแบบเสมอต้นเสมอปลาย เป็นที่ยอมรับและยกย่องของคนในชุมชน เพื่อช่วยกันขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม
2. คนในชุมชน ต้องยึดหลัก “พึ่งตนเอง” คือพยายามพึ่ง ตนเองให้ได้ก่อน ในแต่ละครอบครัวมีการบริหารจัดการอย่างพอดี ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนต้องรู้จักตนเอง เช่น ข้อมูล รายรับ-รายจ่ายในครอบครัวของตนเอง สามารถรักษาระดับการใช้จ่ายของตน ไม่ให้เป็นหนี้
3. กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชนและการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน จะต้องใช้หลักประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภาครัฐ และภาคเอกชน องค์กรภาคประชาชนจะช่วยขับเคลื่อน ส่งเสริม และสนับสนุนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ธนพร เผ่าพงษ์ (2557) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบได้นั้นจำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่กลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของตนเองและชุมชน มีการยกระดับการดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (พออยู่ พอกิน, อยู่ดี กินดี, มั่ง มีศรีสุข) ทำให้รู้และเข้าใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเองว่าสิ่งที่ทำได้เอง สิ่งที่ต้องขอรับการสนับสนุน ตลอดจนความสามัคคีและความร่วมมือของคนในชุมชน และการสร้างความเข้าใจร่วมกันในบทบาทหน้าที่ของภาคีสนับสนุนครัวเรือนเป้าหมายในชุมชนที่ชัดเจน และใช้เวทีต่าง ๆ ของหมู่บ้านในการพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ ใช้กิจกรรมในชุมชนเป็นตัวเชื่อมความสามัคคี และความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และภาคีการพัฒนา

อดุลย์ ศรีอุดม (2557) ได้กล่าวว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จของขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการ ได้แก่

1. การสร้างทีมงานเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จเพราะการทำงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ใช้หลัก "การมีส่วนร่วม" ในทุกระดับภาคส่วนทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อให้การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จและพึ่งตนเองได้

2. การสร้างศรัทธาการยอมรับ เป็นการสร้างศรัทธาที่ประกอบด้วย การสร้างศรัทธาต่อผู้บังคับบัญชา และการสร้างศรัทธาต่อหัวหน้าส่วนราชการในอำเภอ/ ตำบล ตลอดจนการสร้างศรัทธาต่อผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรและประชาชน เพื่อให้เกิดการยอมรับเชื่อมั่นในการทำงานที่มีหลักการปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือการมุ่งหวังให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

3. การประสานงาน เป็นการบูรณาการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน แกนนำกลุ่มองค์กรชุมชนแกนนำกลุ่มองค์กรเครือข่าย ทีมงานภาคีการพัฒนาระดับตำบล/ อำเภอ เพื่อค้นหาข้อมูลรวบรวมผลงานของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ จัดทำเอกสารความรู้ในการขยายผลสู่หมู่บ้านอื่น

4. ใช้หลักการมีส่วนร่วม ของคนในชุมชนและการพึ่งตนเอง ผู้นำจะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ถึงแม้ว่าบางคน จะเป็นคณะกรรมการหลายกลุ่มก็ตามแต่สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดีมุ่งมั่นการทำงานสู่เป้าหมาย คือความสำเร็จ และพึ่งตนเองเองได้ ทุกฝ่ายให้ความเอาใจใส่ และรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ

5. การมีกองทุนชุมชนที่เข้มแข็งสามารถสนับสนุนกิจกรรมชุมชนได้ดี มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กข.คจ. กองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนแม่ของแผ่นดิน เป็นต้น

ช่อเพชรรัตดา ปานโท (2557) ได้กล่าวว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องมามีประเด็น ดังนี้ 1) ต้องเกิดจากการปรับใจ เปลี่ยนมุมมอง ตระหนักในความจำเป็นที่ ต้องใช้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2) ต้องเชื่อมั่น ยืนหยัด ไม่หวั่นไหวต่อกระแสบริโภคนิยม คราวเรือนจะต้องเชื่อมั่นและศรัทธาในเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาปรับใช้ได้ 3) ต้องลงมือทำ ด้วยตนเองจนประสบผลสำเร็จจึงจะน่าเชื่อถือสามารถบอกคนอื่นทำตามได้ 4) ต้องเริ่มทีละขั้น ทีละตอนตั้งใจเย็น และสถานที่ดูงานถือว่าสำคัญมากต้องคัดเลือกแหล่งดูงานที่มีคุณภาพให้สามารถ เรียนรู้ได้มากที่สุดจะช่วยเสริมการปรับเปลี่ยนความคิด ได้มาก

ฉลอง ประดับสุข (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้าน ดังนี้ 1) ความสามัคคีของคนในชุมชน 2) การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละในการพัฒนา 3) การมีกองทุน ชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถสนับสนุนกิจกรรมชุมชนได้ดี 4) การมีกองทุนสวัสดิการชุมชนที่สามารถ ช่วยเหลือคนยากจนและคนด้อยโอกาส 5) หมู่บ้านมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สนธยา พลศรี (2547) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความสุข คือการทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำ บางอย่าง ด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน เพื่อประโยชน์ สาธารณะ การรวมตัวกันอาจจะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจัดกระจายกันก็ได้ แต่สามารถ คิดต่อสื่อสารกันได้จนกลายเป็นองค์กร (Community organization) และมีความเชื่อมโยงกันเป็น เครือข่ายย่อย ๆ ขึ้น (Community network) ทำให้เกิดโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์กันในแนวราบที่ เท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อประสานกับ โครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ในแนวตั้งด้วยความสมานฉันท์แล้ว ก็จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น (Civil community) โดยชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. มีจิตสำนึกชุมชน (Community consciousness) หรือเป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) คือ สมาชิกสำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชน มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบ ปัญหาต่าง ๆ กับบุคคลอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน และมีมิตรภาพ ยอมรับในศักยภาพของกันและกัน และยอมรับในความต่างหลายหลายระหว่างสมาชิก มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ร่วมกัน เป็นต้น (ทวิศักดิ์ นพเกษตร, 2541)

2. มีจิตวิญญาณชุมชน (Community spirituality) คือ การที่สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อ ชุมชน เสียสละทำงานเพื่อชุมชน ห่วงแทนชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น วัด เครือญาติ หรือ ความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่าง ๆ ทำให้ชุมชนมีชีวิตจิตใจเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2541) ความมีจิตวิญญาณชุมชน ทำให้เกิดความปีติ ความสุขอย่างสิ้นเหลือ และเกิดพลังอย่างมหัศจรรย์ เป็นพลังเยียวยา (Healing power) ที่ทำให้คนและชุมชนมีความสุข (ประเวศ วะสี, 2541)

ซึ่งจิตวิญญาณชุมชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการมีจิตสำนึกชุมชน ซึ่งนอกจากจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งโดยตรงแล้วยังเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านอื่น ๆ อีกด้วย เพราะเป็นเสมือนการทำให้สมาชิกในชุมชนมีจิตใจที่แข็งแกร่ง มีความพร้อมที่จะร่วมพลังกันเพื่อพัฒนาชุมชนของตนต่อไป

3. เป็นชุมชนเรียนรู้ (Community learning) คือ สมาชิกช่วยกันเรียนรู้เป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งอยู่ภายนอกชุมชน และความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน (สัญญาสัญญาวิวัฒน์, 2541) หรือเป็นกระบวนการเรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกัน ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน (ทวิศักดิ์ นพเกษตร, 2541)

การเป็นชุมชนเรียนรู้ ทำให้สมาชิกมีการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนร่วมกัน เพราะผลจากการเรียนรู้จะนำไปสู่การคิดหาวิธีการที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนของตน

4. เมืองคัมภีร์ชุมชนเข้มแข็ง คือ ประชาชนรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วยจิตสำนึกชุมชนและจิตวิญญาณชุมชน ผนึกกำลังกัน เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ

5. มีการจัดการชุมชนที่ดี (Community management) คือ สมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองและชุมชนได้ วางแผนจัดกระบวนการ ดำเนินงานและประเมินผลการพัฒนาชุมชนของตนเองได้ ทำให้องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. มีเครือข่ายชุมชน คือ มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการประชาสัมพันธ์ด้วยความสมานฉันท์ ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและองค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้มีพลังเข้มแข็ง (ทวิศักดิ์ นพเกษตร, 2541)

7. มีภาวะผู้นำชุมชน (Community leadership) คือ ผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิกให้ออกาสสมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ไม่ผูกขาดความคิดเห็นหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมทั้งจะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ผนึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่นและร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน โดยสรุป ผู้นำที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คือ ผู้ที่เชื่อมประสานแนวความคิดต่าง ๆ ของสมาชิกและองค์กรชุมชน เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมนั่นเอง

8. เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ คือ สมาชิกและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน มีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในยามปกติและประสบกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนที่พึ่งประสงค์ได้

9. เป็นชุมชนสงบสุข ชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม มีความสุข เมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ ก็ทำให้คนและชุมชนมีความสงบสุข บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

10. เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ชุมชนดำรงอยู่และดำรงต่อไปได้ โดยไม่ล่มสลาย อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนนั่นเอง

ชุมชนที่เข้มแข็งจึงสามารถแก้ปัญหาได้ทุกชนิด ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสุขภาพ (ประเวศ วะสี, 2541)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบและลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ไว้ดังนี้

1. ชุมชนจะต้องอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. ต้องใช้ทุนทางสังคมในการจัดการเพื่อเอาชนะปัญหาที่ชุมชนต้องเผชิญ
3. ต้องเพื่อระดมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ร่วมกัน โดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ

คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติ (มปป.) ได้ให้ความเห็นขอบกรอบองค์ประกอบและลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ ดังนี้

องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย

1. มีบุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ
2. มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก
3. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักและเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักที่ถ่องถิ่นรักชุมชน
4. มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ
5. มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
6. มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเป็นแนวราบและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ
7. มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
8. มีการจัดการบริหารงานกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
9. มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง มีดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้แก่สมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบ
4. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
5. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
6. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จ

จากการศึกษาแนวคิดและหลักการของการพัฒนาชุมชนของ สนธยา พลศรี (2547) ทั้งนิรุติ ไชยกุล (ม.ป.ป.), ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534) และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541) และศึกษาจากกรณีศึกษาของผู้ที่ได้นำแนวคิดและหลักการไปประยุกต์ใช้กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น วัชรพงศ์ ใจสุยะ (2555), ธนพร เผ่าพงษ์ (2557), อุดลย์ ศรีอุดม (2557), ช่อเพชรรัตดา ปาน โท (2557) และฉลอง ประดับสุข (ม.ป.ป.) เป็นต้น ปัจจัยที่ส่งผลให้การพัฒนาชุมชนประสบผลสำเร็จ ต้องอาศัยหลักการที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทของผู้นำชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ หรือเป็นผู้นำที่เกิดจากสถานการณ์ต่าง ๆ จะมีความสำคัญกับการพัฒนาชุมชน ด้วยการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถกาย และมีบุคลิกภาพที่มีความโดดเด่น จนได้เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน โดยจะสามารถชักจูงและก่อให้เกิดความศรัทธาในหมู่บ้านได้ เป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง มีความเข้มแข็ง ซื่อสัตย์ เสียสละ สามารถประสานงาน และบูรณาการการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการมีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถถ่ายทอดให้กับประชาชนชุมชนได้อีกด้วย
2. คนในชุมชน ที่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนนั้น ๆ โดยหลักการที่สำคัญที่จะส่งผลให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชน

เข้ามามีส่วนร่วมทุก ๆ ชั้น ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น รวมถึงการที่คนในชุมชนมีศักยภาพ สามารถใช้กระบวนการเรียนรู้ เพื่อศึกษาสิ่งใหม่ ๆ สำหรับพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งจะต้องยึดหลัก “การพึ่งตนเอง” เน้นการพึ่งพาตนเอง มากกว่าพึ่งพาปัจจัยจากภายนอก ตามกำลังที่อยู่ภายในชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง

3. การมีทุนชุมชน สำนักพัฒนาทุนและองค์กรการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2554) ได้กล่าวว่า “ทุนชุมชน” (Community capital) คือ สิ่งที่เป็นมูลค่าหรือมีคุณค่าที่มีใช้เงินตราเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงสิ่งอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคน เช่น ทุนทรัพยากรที่ก่อให้เกิดผลผลิต รวมถึงเงินและสินทรัพย์อื่น ๆ ที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์ ของคน ทุนทางสังคม วัฒนธรรมประเพณี ปัจจัยบริการทางโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น และได้จัดหมวดหมู่/จำแนกประเภทของ “ทุน” ออกเป็น 2 ส่วน เพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชน คือ

3.1 ทุนการเงิน โดยดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรการเงินพัฒนากิจกรรมทางการเงินให้กับองค์กรการเงิน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพขององค์กรการเงินให้สามารถพัฒนาทุนชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อการจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชน

3.2 ทุนชุมชน ด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมการพัฒนาที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานทั้งในและนอก กรมการพัฒนาชุมชน ที่ยังขาดความสมดุลและยังไม่ได้ดำเนินการตามแนวคิดใหม่ในการ “พัฒนาทุนชุมชน” ดังนั้น จึงได้จำแนกประเภทของทุนชุมชนไว้ 5 ประเภท ดังนี้

3.1.1 ทุนมนุษย์ (Human capital) หมายถึง คุณสมบัติด้านต่าง ๆ ของคนทุกเพศทุกวัยในชุมชนที่มีคุณสมบัติในด้านสุขภาพอนามัย อายุขัย/ ด้านการศึกษา ภูมิปัญญา จิตความสามารถ/ ด้านฐานะทาง เศรษฐกิจ ความยากจน ร่ำรวยของคนในครัวเรือนตัวอย่าง ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ครู พระสงฆ์ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ เด็ก สตรี เยาวชน ผู้สูงอายุผู้ด้อยโอกาส คนพิการ เด็กกำพร้า เป็นต้น

3.1.2 ทุนสังคม (Social capital) หมายถึง ทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพ รวมทั้งความไว้วางใจ การยอมรับซึ่งกันและกันภายในชุมชน กลุ่มองค์กร เครือข่ายภาคประชาชน/ ประชาสังคม ความเชื่อถือศรัทธาตลอดจนวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน ซึ่งการพัฒนาทุนทางสังคมของไทย ควรมุ่งเน้นไปที่รากฐานดั้งเดิม หรือแหล่งที่มาของทุนทางสังคม เช่น ศาสนา ขนบธรรมเนียมปฏิบัติ และประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น โดยไม่ควรที่จะพยายามปรับเปลี่ยนรากฐาน แต่ควรกระตุ้น สนับสนุนและส่งเสริม รากฐานดั้งเดิมให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

3.1.3 **ทุนกายภาพ (Physical capital)** หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต หรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีพของประชาชน ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้า ประปา ระบบพลังงาน การสื่อสาร โทรคมนาคม โบราณวัตถุ โบราณสถาน หรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ

3.1.4 **ทุนธรรมชาติ (Natural capital)** หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวกำหนด ศักยภาพในการดำรงชีวิตและ การประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน ได้แก่ แหล่งน้ำธรรมชาติป่าไม้ดิน น้ำ ภูเขา ทะเล เกาะ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน น้ำพุ พืชพันธุ์ธัญญาหาร ธรรมชาติ เป็นต้น

3.1.5 **ทุนการเงิน (Financial capital)** หมายถึง ทรัพยากรที่เป็นตัวเงินตรา รวมถึงโอกาสทางการเงินที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพ ได้แก่ ทุนทางการเงินที่มาจากออม (Available stocks) ที่เป็นเงินสด/ เงินฝาก สัตว์เลี้ยง อัญมณี และทุนที่มาจากรายได้อื่น ได้แก่ เงินบำนาญ/ ค่าตอบแทนที่ได้จากรัฐ และเงินกองทุนต่าง ๆ

4. **เครือข่ายภาคีการพัฒนา** จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น การพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จจะต้องมีการประสานเครือข่ายการพัฒนาอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่ข้างเคียง โดยมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นการร่วมมือ และการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างชุมชนกับชุมชน หรือ ชุมชนกับภาครัฐ เพื่อช่วยให้เกิดการขับเคลื่อน ส่งเสริม สนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จ

จากการสรุปแนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชน รวมถึงกรณีศึกษาในการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดเป็นประเด็นปัจจัยที่ส่งผลให้หมู่บ้านที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้การพัฒนาชุมชนประสบผลสำเร็จ เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการศึกษาสู่กรอบแนวคิดของการวิจัยต่อไป

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านหนองรี

ด้านประชากร บ้านหนองรี มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 387 ครัวเรือน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชลบุรี, 2559)

จำนวนประชากรชาย 482 คน หญิง 540 คน รวมทั้งสิ้น 1,021 คน

ด้านการบริหาร

ผู้ใหญ่บ้านนายประณีต เนื่องจำนง โทร 081-8643944

สมาชิก อบต.(หมู่บ้าน)

นายมนัส ยนต์รี โทร 081-6391385

นางจ่านง เนื่องจ่านงค์ โทร 084-1258343

รายชื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

1. นางจ่านง เนื่องจ่านงค์
2. นายประณีต เนื่องจ่านงค์
3. นายวิฑูรย์ เนื่องจ่านงค์
4. นางเยาวลักษณ์ เนื่องจ่านงค์
5. นางรุจิรา จิตอารี
6. นางสาวสมใจ สุจิตโต
7. นางนงลักษณ์ รักษาสิล

ด้านสภาพพื้นที่

สภาพพื้นที่ที่มีอยู่ภายในชุมชนบ้านหนองรี

1. พื้นที่อยู่อาศัย	1,421	ไร่
2. พื้นที่ทำไร่	230	ไร่
3. พื้นที่ทำสวน	20	ไร่
4. ป่าชุมชน	1	แห่ง
5. แหล่งน้ำสาธารณะ	2	แห่ง
6. โรงเรียน(ระดับ)	2	แห่ง
7. จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า	386	ครัวเรือน
8. หอกระจายข่าว	3	แห่ง
9. ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน	1	แห่ง
10. ศาลาประชาคม	4	แห่ง

บ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ได้ขยายผลการดำเนินงาน ด้วยตัวชี้วัด 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด ในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจากการประเมินของกรมการพัฒนาชุมชนเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2556 และได้พัฒนาหมู่บ้านในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการทำกิจกรรม 6 ด้าน คือ ลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ปลูกอบายมุข) เพิ่มรายได้ (มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม) ประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์) การเรียนรู้ (สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้วัตถุดิบในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) เอื้ออารี (ช่วยเหลือคนจน รู้รักสามัคคี) จนกระทั่งได้รับรางวัลชนะเลิศในโครงการเชิดชูเกียรติกิจกรรมการพัฒนาชุมชนดีเด่น เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ “อยู่เย็น เป็นสุข” ประจำปี 2559

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จงสวัสดิ์ มณีจอม (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโคกไพร ตำบลทัพราช อำเภอดาพระยา จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาระดับความสำเร็จของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จกับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาในประเด็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจของประชาชน 2) งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน 3) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน 4) ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน 5) บทบาทของแกนนำหมู่บ้านและภาคีการพัฒนา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บ้านโคกไพรตำบลทัพราช อำเภอดาพระยา จังหวัดสระแก้ว จำนวน 290 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ การแจกแจงความถี่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชน ด้านงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ด้านบทบาทของแกนนำหมู่บ้านและภาคีการพัฒนา และเมื่อพิจารณาในรายข้อ มีเพียงด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ที่ค่าคะแนนเฉลี่ยของข้อย่อย อยู่ในระดับมาก โดยผู้ศึกษาได้ให้ความเห็นว่า อาจเป็นเพราะในการเข้ามาสนับสนุนและดำเนิน โครงการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนต้นแบบนั้น เกิดจากความร่วมมือกันของหลายหน่วยงาน แต่จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานนั้น ได้มีการนำเอาองค์ความรู้จากภายนอกเข้ามาเป็นส่วนมาก แต่ขาดการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ให้เข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่ ความรู้ของตนไปสู่เยาวชนรุ่นต่อ ๆ ไป และขาดการส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในหมู่บ้าน ไปศึกษาเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ของตน และนำมาถ่ายทอดให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งการดำเนินโครงการจะเป็นการรับสิ่งต่าง ๆ จากหน่วยงานและกลุ่มคนที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือมากกว่า

นิสรา ใจซื่อ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ระดับความสำเร็จของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาและ

อุปสรรคในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้ทำการศึกษาประเด็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเเร็จ ประกอบด้วย เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ สังคมวัฒนธรรม การมีส่วนร่วม ผู้นำหมู่บ้าน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม กลุ่มเป้าหมายคือสมาชิก หมู่ 1 และ หมู่ 7 ตำบลเรินราง อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี จำนวน 226 คน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมของทั้ง 8 ปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความสำเเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 และได้กล่าวว่าการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความก้าวหน้า ควรต้องมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนฝ่ายจัดการ คือ ผู้นำหมู่บ้านซึ่งมีส่วนผลักดันและสนับสนุนให้สมาชิกในหมู่บ้านดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสมาชิกในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ก็มีส่วนร่วมในการศึกษาและค้นหาปัญหาของหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงานพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สมาชิกในหมู่บ้านเป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่จะผลักดันให้หมู่บ้านประสบความสำเร็จ และความร่วมมือของทุกฝ่าย เป็นแรงสำคัญที่จะพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ยั่งยืน

ศุภนุช ตรีเนตร (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ: กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเเร็จและเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการ โดยการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาในประเด็นสภาพการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านการเอื้ออาทร 3) ด้านการลดรายจ่าย 4) ด้านการเพิ่มรายได้ 5) ด้านการประหยัด 6) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารเทศบาล 2) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ให้การสนับสนุน 3) กลุ่มผู้นำชุมชน 4) ตัวแทนกลุ่มชาวบ้านที่ดำเนินชีวิต ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ทุกมีอิสระอย่างเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็นและให้เหตุผล

ซึ่งผลการศึกษาพบว่าปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อความสำเเร็จในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านวังแสงใต้ มีดังนี้

1. บทบาทผู้นำชุมชน โดยผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นแบบบูรณาการได้ มีภาวะความเป็นผู้นำสูง

มีความยุติธรรม โปร่งใส เสียสละเพื่อส่วนรวม และมีความเป็นประชาธิปไตยในการทำงาน ผู้นำชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินการพัฒนาและการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. การสร้างภาคีเครือข่าย ชุมชนบ้านวังแสงใต้ มีการสร้างภาคีเครือข่ายให้ชุมชน เช่น มีการศึกษาดูงานพื้นที่อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ก็มีเครือข่ายที่ช่วยให้ข้อมูลความรู้กับคนในชุมชน และเป็นที่เรียนรู้ให้กับชุมชนอื่นที่นำการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ซึ่งในแต่ละปีจะมีผู้สนใจเข้าศึกษาดูงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เป็นประจำ

3. แก้ไขปัญหาของชุมชน โดยเชิญหน่วยงานภาครัฐ มาให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนในชุมชน ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ จึงทำให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กัญญารัตน์ กิ่งก่ำ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านม่อนหินแก้ว ตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาระดับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน และศึกษาปัญหาและอุปสรรคของชุมชนบ้านม่อนหินแก้ว โดยศึกษาในประเด็น ปัจจัยภายนอกชุมชนที่เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ และปัจจัยภายในชุมชน ที่เป็นเรื่องของการรวมกลุ่ม ความร่วมมือของประชาชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านม่อนหินแก้ว จำนวน 264 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีทั้งปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชน ดังนี้

ปัจจัยภายนอก พบว่า ชุมชนบ้านม่อนหินแก้ว ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือโดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาจัดประชุม อบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านในชุมชนเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและผู้บริโภค รู้จักและเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่าง ๆ และส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริม มีความรู้เพิ่มเติมในการทำเกษตร การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร

ปัจจัยภายใน พบว่า ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมสทบทุนเงินลงทุน เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่ตนเองได้ทำมา เพื่อสร้างเป็นชุดความรู้สำหรับแนวปฏิบัติของชุมชน และมีการสร้าง

เครือข่ายระหว่างคนในชุมชนที่มีความคิดความต้องการคล้ายกัน เพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม หรือประกอบอาชีพ

ณัฐฎาพร แสงสุวรรณ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกลไกการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยทำการศึกษาในประเด็น ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของหมู่บ้าน ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม กระบวนการ ขั้นตอนการพัฒนา และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มแกนนำหมู่บ้าน ประธาน/ คณะกรรมการกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน และกลุ่มครอบครัวพัฒนาจากหมู่บ้านต้นแบบ

ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผลสำเร็จการขับเคลื่อนการพัฒนา วิธีการ และขั้นตอนการพัฒนาที่ส่งผลถึงความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบนั้น พบได้จากการที่ประชาชนตระหนักและเน้นการพึ่งพาตนเอง การสร้างพลังชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน พร้อมด้วยพลังของภาคีการพัฒนา พลังของครอบครัวพัฒนา และพลังของประชาชนในหมู่บ้าน บนพื้นฐานระบบเครือญาติ และ วัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอด

กัญญ์ลักษณ์ สิทธิจันทร์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านคอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านและศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาในประเด็น ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1.1) ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำชุมชน 1.2) ปัจจัยด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 1.3) ปัจจัยการสร้างภาคีเครือข่าย 1.4) ปัจจัยด้านความหลากหลายทางอาชีพ 2. ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ 2.1) ปัจจัยทุนทางสังคม 2.2) ปัจจัยด้านความเชื่อจารีตประเพณี 2.3) ปัจจัยชุมชนเข้มแข็ง 3.4) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารเทศบาลตำบลขามเรียง (นายกเทศมนตรี, ปลัดเทศบาล) เจ้าหน้าที่ของรัฐในเขตอำเภอกันทรวิชัย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่มชาวบ้านที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 12 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง สรุประยะต้นและเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่

1. บทบาทผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนบ้านคอนมัน ได้มีการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการลด ละ เลิก อบายมุข และการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินชีวิต และมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี จนได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้าน อีกทั้งบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านคอนมัน ยังเป็นบุคคลที่มีลักษณะดังนี้

1.1 เป็นผู้นำที่เป็นนักประสานงานที่ดี เป็นคนที่มีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดีจนเป็นที่ยอมรับจากหน่วยราชการและบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นจุดเด่นของผู้นำชุมชน

1.2 เป็นคนที่มีความเสียสละ เป็นที่พึ่งของคนในชุมชน ขยัน อดทน มีจิตสาธารณะ ทำงานเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนและส่วนรวมอย่างแท้จริง

1.3 เป็นผู้นำที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ทำงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทำให้กิจกรรมหรือ โครงการต่าง ๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป็นที่ยอมรับของหน่วยงาน ส่วนราชการและภาคีเครือข่ายอื่น

1.4 เป็นผู้นำที่มีความรู้ มีวิสัยทัศน์ พร้อมด้วยความรู้ความสามารถ เช่นเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชาวบ้านในชุมชน โดยการนำมาปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและเกิดประโยชน์ แก่คนในชุมชน

2. กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีการสนับสนุนให้ประชาชน มีแหล่งการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านคอนมัน เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงระดับตำบล การจัดการกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและกลุ่มเครือข่ายระดับหมู่บ้านหรือชุมชนอื่น ระดับตำบล อำเภอ จนถึงระดับจังหวัด มีการศึกษาดูงาน การฝึกอบรมให้ความรู้ ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติให้ชาวบ้านได้เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยร่วมกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ซึ่งผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน ต่างเป็นคนที่มีความรู้ สามารถร่วมเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดให้ความรู้ในเรื่องการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับนักเรียนที่เข้ามาศึกษาและเครือข่ายอื่นที่เข้ามาดูงานที่ศูนย์การเรียนรู้บ้านคอนมัน เพื่อนำความรู้ไปขยายผลต่อยอดร่วมกัน

3. การสร้างภาคีเครือข่าย ผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้านคอนมัน ได้มีสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อร่วมกันในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

3.1 สร้างเครือข่ายระดับหมู่บ้านหรือชุมชนอื่น ๆ ทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายการจัดกิจกรรม การศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และประสานความร่วมมือในด้านอื่น ๆ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือเครือข่ายหากเกิดปัญหาหรือขัดข้องในการดำเนินการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 กลุ่มเครือข่ายที่เป็นภาคส่วนราชการ ทั้งในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด รวมถึงระดับประเทศ และภาคเอกชน มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ให้ความรู้และนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในชุมชน การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพ ด้านงบประมาณ ด้านการส่งเสริมการตลาด อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ เทคโนโลยีในการผลิต การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมพัฒนาความรู้ในเชิงวิชาการด้านอาชีพ สร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับเครือข่าย

4. ความหลากหลายทางอาชีพ คนในชุมชนบ้านคอนมัน ประดิษฐ์หลายกลุ่มอาชีพ ซึ่งการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพให้เกษตรกรที่ขาดความรู้ ได้มีความรู้ในการทำกิจกรรมด้วยกระบวนการรวมกลุ่มเพื่อช่วยให้ชาวบ้านเกิดความรักความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อีกทั้งความหลากหลายของอาชีพทำให้ชาวบ้านมีรายได้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างมั่นคง

อีกทั้งยังได้กล่าวถึงปัจจัยสนับสนุน ที่คอยสนับสนุนให้หมู่บ้านประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1) ทุนทางสังคม ด้วยการมีกระบวนการทางสังคมที่ปลูกจิตสำนึกให้รักบ้านเกิด มีความเชื่อและจารีตประเพณีที่เอื้อต่อแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ นำหลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) มาใช้ในการดำเนินชีวิต และมีการจัดกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น 2) ชุมชนเข้มแข็ง มีการตั้งกฎระเบียบ เพื่อแก้ไขปัญหาในด้านยาเสพติด อบายมุข อีกทั้งยังมีการจัดตั้งกองทุนในรูปแบบของกองทุนหมู่บ้านและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อเป็นกระบวนการในการสร้างนิสัยการออม เสียสละและเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้มีเงินหมุนเวียนภายในชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ชุมชนอีกด้วย 3) ทรัพยากรธรรมชาติ ภายในครัวเรือนมีการใช้พลังงานทดแทนทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนในการทำเกษตร ใช้ปุ๋ยชีวภาพ ผลิตแก๊สหุงต้ม ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

จำรัส โคตะยันต์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” บ้านก้างปลา ตำบลหนองไผ่ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในประเด็น ดังนี้ 1) ปัจจัยทุนทางสังคม ได้แก่ ทุนทางสังคมที่

เป็นรูปธรรม ทูทางสังคมที่เป็นนามธรรม ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ศาสนา และ 2) ปัจจัย การรวมกลุ่มและชุมชนเข้มแข็ง ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม ข้อมูล และใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้นำชุมชน ที่เป็นทาง 2) เจ้าหน้าที่รัฐ 3) ตัวแทนชาวบ้าน 4) กลุ่มผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ จำนวน 22 คน ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ปัจจัย ภายใน ได้แก่ บทบาทที่โดดเด่นของผู้นำ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมี พุทธศาสนาและวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ความสามัคคีในชุมชน การจัดเวทีชุมชน สภาพพื้นที่ อำนาจต่อการผลิตทางการเกษตร ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ราชการ และชุมชนภายนอก

กรณีศึกษา เกิดศรี (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ในเขตปฏิรูปที่ดิน: ศึกษากรณี ตำบลนิคมกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัด สุพรรณบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน เขตปฏิรูปที่ดินตำบลนิคมกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ประเด็นในการศึกษา ความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน คือ ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างเกษตรกร การประสานงาน ภาวะผู้นำ ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และปัจจัยส่วนบุคคลว่าส่งผลต่อความสำเร็จหรือไม่ เป็นการวิจัยแบบตัดขวาง โดยใช้การวิจัยเชิง คุณภาพ และเชิงปริมาณ ประกอบกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น และเจาะลึกในประเด็นที่ สำคัญ ใช้การสนทนากับกลุ่มและใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน 250 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้นำชุมชน ผู้นำเกษตรกร รวมทั้งสิ้น 10 คน

ซึ่งผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขึ้นอยู่กับภาวะของผู้นำชุมชนและผู้นำเกษตรกร 3) ตัวแปรที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ภาวะผู้นำ ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ระหว่างเกษตรกร การประสานงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

วันชัย พละไกร (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านคำแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านคำแย ตามเกณฑ์ประเมินของกระทรวงมหาดไทย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถาบันการเงิน และปัจจัยที่ส่งผลให้หมู่บ้านคำแยประสบผลสำเร็จเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นด้านการออมระดับประเทศ ประเด็นในการศึกษาคือ การดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินงานตามแนวปฏิบัติของนโยบายสำนักปลัด กระทรวงมหาดไทย ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน 2) ปัจจัยด้านความหลากหลายทางอาชีพ 3) ปัจจัยด้านศาสนา สังคม และวัฒนธรรม 4) ปัจจัยด้านการเงิน 5) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน 6) ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สถาบันการเงินบ้านคำแย กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน และชาวบ้าน หมู่บ้านคำแย จำนวน 72 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการพรรณนาวิเคราะห์ เน้นการแจกแจงข้อมูลโดยรวม

ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เหตุผลในการนำไปสู่การตัดสินใจนำเอาแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในหมู่บ้าน ได้แก่ ต้องการต่อต้านแนวคิดเศรษฐกิจกระแสหลัก กระตุ้นให้ประชาชนรู้จักใช้ชีวิตแบบไม่ฟุ้งเฟ้อเพื่อห่อเหิม จักระเบียบครอบครัวชาวบ้านให้มีการกินอยู่ที่พอเพียง และในส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยภายในประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 6 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติธรรมชาติในชุมชน ประกอบด้วย แหล่งน้ำธรรมชาติและบ่อบาดาล พืชพันธุ์และไม้ยืนต้น และพืชตามฤดูกาล 2) ปัจจัยด้านความหลากหลายทางอาชีพ ชาวบ้านคำแย มีอาชีพทำนาเพื่อให้ได้เข้ามาหล่อเลี้ยง สมาชิกภายในครอบครัว และยังประกอบอาชีพอื่น ๆ เพื่อผลิตเอาไว้บริโภคด้วยตนเองและจำหน่ายเพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่ครอบครัว เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มแปรรูปผ้า กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มเลี้ยงปลา หรือกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กลุ่มเกษตรชาวนา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สหกรณ์เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 3) ปัจจัยด้านสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม คือ หลักทางศาสนาที่ยึดเหนี่ยวในหมู่บ้าน อันได้แก่ ศาสนาพุทธ พระสงฆ์อบรมสั่งสอนชาวบ้าน โดยปลูกฝังเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยเน้นการรู้จักและเห็นคุณค่าของตัวเอง 4) ปัจจัยด้านการเงิน กลุ่มผู้นำได้มีการดำเนินการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อก่อให้เกิดความตระหนักในการใช้จ่ายของครอบครัวด้วยความมีเหตุผลและความพอประมาณ 5) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำสูง ความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์/ การคิดนอกกรอบ ความรอบคอบและรอบรู้

มีความสามารถในการประสานงาน มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีคุณธรรมจริยธรรมในใจ 6) ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นคือองค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และบางครั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ให้การสนับสนุนในการจัดทำบัญชีครัวเรือน บุคลากรจากโรงเรียนบ้านคำแยให้ การสนับสนุนในการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีสนับสนุนด้านวิชาการแนะนำแนวทางในการจัดเก็บข้อมูล

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ได้ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงวิธีดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีผลให้ชุมชนเข้มแข็ง ได้ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของชุมชนประสบความสำเร็จ ในประเด็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้ 1) ปัจจัยภายใน มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ผู้นำ คณะกรรมการ สมาชิกของชุมชน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น 2) ปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยงานภายนอก การประสานเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการตลาด และกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยทำการศึกษาพื้นที่ชุมชนเข้มแข็งเป็นจำนวน 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ผลการศึกษาในภาครวมพบว่า การดำเนินงานของกลุ่มจะสำเร็จได้ จะขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน ได้แก่

1.1 ผู้นำหรือคณะกรรมการ จะต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เน้นการมีส่วนร่วม ยึดถือผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และยุติธรรม

1.2 สมาชิกหรือคนในชุมชน ต้องมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมทำ ในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ควรได้รับการฝึกอบรม ฝึกงานเพื่อเพิ่มความรู้ มีสภาพทางสังคมที่เอื้ออำนวย โดยทุกคนในชุมชนเป็นคนดั้งเดิมที่มีความผูกพันเป็นเครือญาติกันสูง มีความสามัคคีกัน ตลอดจนมีพื้นฐานการนับถือทางศาสนา และวัฒนธรรมที่เหมือนกัน

1.3 ทรัพยากรธรรมชาติหรือวัตถุดิบ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเสริมอาชีพให้คนในชุมชนสามารถนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นสินค้าออกไปจำหน่ายนอกชุมชน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

2. ปัจจัยภายนอก ได้แก่

2.1 หน่วยงานภายนอก ภาครัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริม และให้คำแนะนำ ทั้งในเรื่องของการสนับสนุนด้านเงินทุน การตลาด อุปกรณ์การผลิต การสนับสนุนด้านวิชาการ การให้คำแนะนำและคำปรึกษาในการดำเนินงานและการแก้ปัญหาของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการประสานขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่นเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม

2.2 การประสานเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและตลาด ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้กลุ่มประสบความสำเร็จ หากมีการจัดการด้านคุณภาพสินค้า การตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่ดี ก็จะช่วยให้ผลผลิตจำหน่ายออกสู่ท้องตลาดและเป็นที่ต้องการของตลาดได้

2.3 การเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม โดยเฉพาะกระแสชีวิต มีส่วนผลักดันให้ผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากธรรมชาติของชุมชน ได้รับความนิยมนเป็นที่ต้องการของตลาด ส่งผลให้รายได้ของคนในชุมชนดีขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลและปรากฏการณ์เชิงลึก ซึ่งมีวิธีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Criterion based selection) ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าบุคคลที่ได้ทำการเลือกเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี โดยตรง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้านที่เป็นครัวเรือนตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง จำนวน 3 กลุ่ม 21 คน ซึ่งสามารถแยกได้ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 3 คน คือ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี เนื่องจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทโดยตรงกับขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นหน่วยงานที่คอยกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี
2. ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน คือ ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองรี ผู้นำสัจจมาชีพชุมชนบ้านหนองรี และประธานอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านหนองรี เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการพัฒนาหมู่บ้านและได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวางรูปแบบ แนวทางที่เหมาะสม ให้กับชุมชนบ้านหนองรี
3. กลุ่มชาวบ้านที่เป็นครัวเรือนตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 ครัวเรือน ซึ่งเป็นครัวเรือนต้นแบบที่ได้รับการพัฒนาจากโครงการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำนวนรวมทั้งหมด 30 ครัวเรือน และเนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้นำ

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับครัวเรือน สามารถเป็นแบบอย่างให้กับครัวเรือนอื่น ๆ ในสามารถศึกษาแนวทางในการปฏิบัติตนได้อย่างถูกวิธี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ทำการสังเกต ตั้งประเด็นคำถาม จดบันทึก และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการลงพื้นที่เข้าไปพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยได้ยึดความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด และได้นำแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เป็นบรรทัดฐาน เพื่อกำหนดแนวทางในถามคำถามกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีแนวคำถามในการสัมภาษณ์รายบุคคลกับผู้ให้ข้อมูลอย่างกว้าง ๆ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพูดคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในเชิงลึก (In-depth interview) และข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยมีประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้ 1) ด้านปัจจัยผู้นำชุมชน 2) ด้านปัจจัยคนในชุมชน 3) ด้านปัจจัยการมีทุนชุมชน 4) ด้านปัจจัยภาคีเครือข่ายการพัฒนา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงคุณภาพ จะทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. การทบทวนและศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหา ขอบข่าย และโครงสร้างของเนื้อหา และสร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นตามกรอบแนวคิด
2. ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่
  - 2.1 ด้านข้อมูล โดยการพิจารณาจากช่วงเวลา สถานที่ และกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งถ้าหากมีการใช้ข้อมูลต่างช่วงเวลา ต่างสถานที่ และต่างกลุ่มบุคคล จะมีความแตกต่างจากข้อมูลเดิมหรือไม่
  - 2.2 ด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนผู้สังเกตและผู้สัมภาษณ์ เพื่อดูความแตกต่างของข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง
  - 2.3 ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น การใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความสอดคล้องกับข้อคำถามกับกรอบแนวคิดในการศึกษา และวัตถุประสงค์ของการศึกษา
4. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล ข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้มี 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยจะทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมแล้ว โดยได้จากเอกสารของสำนักงานพัฒนาชุมชน ดังนี้
  - 1.1 เอกสารเผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
  - 1.2 วารสารต่าง ๆ
  - 1.3 หนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 1.4 ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
2. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้
  - 2.1 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยผู้ศึกษามีความต้องการที่จะได้ข้อมูลเจาะลึกในประเด็นหลัก และความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ศึกษาจึงต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อจะได้มีความสะดวกในการสัมภาษณ์เชิงลึก และได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน
  - 2.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จำนวน 3 คน และ ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี จำนวน 3 คนด้วยการใช้ประเด็นในการสัมภาษณ์ และบันทึกเสียงระหว่างมีการสัมภาษณ์
  - 2.3 ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสนทนาและร่วมปรึกษากับกลุ่มชาวบ้านที่เป็นครัวเรือนตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 ครัวเรือน เพื่อการแลกเปลี่ยนทัศนคติด้วยการใช้ประเด็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ และให้กลุ่มเป้าหมายได้มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและให้เหตุผลตามประสบการณ์ที่ตนเองมีอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการถ่ายทอดให้กับสมาชิกที่อยู่ในวงสนทนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสำหรับการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และใช้ความถี่ในการอธิบายเชิงพรรณนาข้อมูลจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดย

1. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำข้อมูลจากวิธีการรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ ด้วยการศึกษและเก็บรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 วิธีการ ดังนี้

1.1 ข้อมูลที่ได้จากการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยผู้ศึกษามีความต้องการที่จะได้ข้อมูลเจาะลึกในประเด็นหลัก และความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ศึกษาจึงต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อจะได้มีความสะดวกในการสัมภาษณ์เชิงลึกและได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน

1.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จำนวน 3 คน และ ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี จำนวน 3 คนด้วยการใช้ประเด็นในการสัมภาษณ์ และบันทึกเสียงระหว่างมีการสัมภาษณ์

1.3 ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสนทนาและร่วมปรึกษากับกลุ่มชาวบ้านที่เป็นครัวเรือนตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 ครัวเรือน เพื่อการแลกเปลี่ยนทัศนคติด้วยการใช้ประเด็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ และให้กลุ่มเป้าหมายได้มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและให้เหตุผลตามประสบการณ์ที่ตนเองมีอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการถ่ายทอดให้กับสมาชิกที่อยู่ในวงสนทนา

2. จัดระเบียบข้อมูลด้วยการถอดเทปแบบคำต่อคำ และใช้วิธีการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and taxonomy) ด้วยการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบตามประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จพอเพียง ในประเด็นหลัก 4 ประเด็น ได้แก่

1) ด้านปัจจัยผู้นำชุมชน 2) ด้านปัจจัยคนในชุมชน 3) ด้านปัจจัยการมีทุนชุมชน 4) ด้านปัจจัยภาคีเครือข่ายการพัฒนา

3. แสดงข้อมูลที่ได้ หลังจากการจัดข้อมูลให้เป็นระเบียบแล้ว แสดงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมด โดยให้รหัสของผู้ให้ข้อมูล แล้วแสดงข้อมูลในรูปแบบข้อมูลเชิงพรรณนาที่เป็นข้อมูลในกลุ่มเดียวกัน

4. หาข้อสรุปและตรวจสอบความหมาย จากข้อมูลที่ได้แสดงไว้ ผู้ศึกษาจะทำการนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดยใช้การอธิบายข้อมูลเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารของสำนักงานพัฒนาชุมชน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการที่ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่และสร้างความคุ้นเคยกับผู้นำและคนในชุมชน เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี จำนวน 3 คน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขสุขหมู่บ้าน และผู้นำสมาชิกชุมชน 2) เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 3 คน คือ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี และเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับกลุ่มชาวบ้านที่เป็นครัวเรือนตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 คน โดยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และใช้ความถี่ในการอธิบายเชิงพรรณนาข้อมูลจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผลการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี หมู่ที่ 7 ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชนบ้านหนองรี คือ

1. ผู้นำมีความรู้และทักษะความสามารถ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี เก่งและมีความสามารถที่หลากหลาย กล่าวคือ ผู้นำหลาย ๆ คนจะมีทักษะความสามารถ ความรู้เฉพาะตัวของแต่ละคน ที่แตกต่างกันไป ซึ่งทักษะบางอย่างที่ผู้นำมีเป็นทักษะการใช้ชีวิตที่ต้องอาศัยประสบการณ์และความใฝ่รู้ของตัวเอง เช่น ทักษะการทำเกษตรผสมผสานปลอดสารพิษได้ ทักษะทำน้ำหมักจุลินทรีย์จากมะกรูด (น้ำยา EM) และทักษะบางอย่างได้รับการจากการฝึกอบรมและศึกษาดูงานจากชุมชนอื่น ๆ เช่น ทักษะการพูดและการเป็นวิทยากร ทักษะบริหารงานเป็นทีม เป็นต้น โดยที่ผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถจะทำให้การทำงานร่วมกันภายในหมู่บ้าน และการทำงานร่วมกับภาครัฐสำเร็จได้ง่ายมากขึ้น ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“หมู่ 7 หนองรีเป็นบ้านที่มีผู้นำที่ทำอะไรได้หลายอย่าง บางคนพูดเก่ง เป็นวิทยากร บางคนก็ทำเกษตรเก่ง ต่าง ๆ กันไป แต่พอมาทำงานรวมกันก็ใช้ความสามารถของแต่ละคนได้ดี” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

“ผู้นำ หมู่ 7 เก่งเมื่อเทียบกับบ้านอื่น ๆ มีความรู้ที่เป็นความรู้เฉพาะ หาได้จาก ประสบการณ์ของตัวเอง อย่างผู้นำสมาธิพื้เป็นผู้มีความรู้เฉพาะทางด้านการเกษตรผสมผสาน ที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วย เขาก็เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชุมชน” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน คนที่ 1, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

“ที่นี้คนเก่งเยอะมาก ความสามารถก็หลากหลาย ทำให้เป็นหมู่ที่น่าสนใจ เหมาะขยายผล การพัฒนาหมู่บ้านด้วยเศรษฐกิจพอเพียงมาก” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

มีความสอดคล้องกับความเห็นของผู้นำชุมชน ว่า ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี มีศักยภาพและความรู้ความสามารถ กล่าวคือ ผู้นำชุมชนบ้านหนองรีมีความรู้เฉพาะทางในด้านต่าง ๆ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษ การทำขนมไทย การทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำหมักจุลินทรีย์ เป็นต้น อีกทั้งยังมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวบ้าน อีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าผู้นำของบ้านหนองรี มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับการที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จ ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“ผู้นำของบ้านเรามีความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาหลายด้านเลย รวม ๆ แล้วประมาณ 10 ด้าน แล้วเค้าก็เป็นวิทยากร ได้เลย เวลาที่ใครอยากมาเรียนรู้อะไรก็สอนเอง ได้เลย” (ผู้นำชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“อย่างเรื่องของการทำเกษตรผสมผสานต้องยกให้ผู้นำ อช. ของเรา เค้าใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในบ้าน ทำเกษตรที่ปลูกพืชทุกอย่างที่เรากิน แล้วเราจะได้กินทุกอย่างที่เราปลูก” (ผู้นำชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“คนบ้านเรามีความรู้หลายอย่าง บางคนเก่งทำเกษตร บางคนเก่งวัฒนธรรม บางคนเก่งงานไม้ ต่างคนต่างกันไป อย่างพี่ก็จะทำน้ำหมัก EM ได้ และก็มีคนที่ เป็นวิทยากรได้อีก” (ผู้นำชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

อีกทั้งยังมีความเห็นเพิ่มเติมจากชาวบ้าน โดยพบว่า ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชนได้ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นเศรษฐกิจพอเพียงอย่างการทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน ที่มีผู้นำชุมชนของหนองรีเป็นต้นแบบในการปฏิบัติ ได้ตั้งกลุ่มการทำเกษตรโดยใช้ชื่อว่า กลุ่มเกษตรอินทรีย์หนองรีมีสุข ซึ่งจะถ่ายทอดความรู้การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการปลูกผักปลอดสารพิษของบ้านหนองรี ทำให้มีการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มชาวบ้าน ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่มดังนี้

“เรามีผู้นำที่มีความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เขาก็เอามาเผยในหมู่บ้าน เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชาวบ้านได้ดู” (ชาวบ้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์หนองรีมีสุข ก็เป็นผู้นำชุมชนของบ้านเรา ซึ่งเขาเป็นต้นแบบของการทำเกษตร ที่สามารถเลี้ยงตนเองได้จริง” (ชาวบ้านคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ผู้นำสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ พุดเก่งมากเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี่ก็เลยเอามาใช้ตาม ๆ กัน เพราะเห็นตัวอย่างจากเค้า” (ชาวบ้านคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“พวกการอยู่ด้วยเศรษฐกิจพอเพียงนี่ก็เรียนรู้เอามาจากผู้นำชุมชนนี้แหละ เขาถ่ายทอดได้ เขาสอนได้ แนะนำได้” (ชาวบ้านคนที่ 4, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ตอนนี้ที่บ้านปลูกผักสวนครัวไว้กินเองเลย ไม่ต้องไปซื้อข้างนอก ก็เพราะได้รับความรู้เรื่องทำเกษตรจากผู้นำนี้แหละ” (ชาวบ้านคนที่ 5, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

โดยสรุปผู้นำชุมชนบ้านหนองรีเป็นคนที่มีความรู้และทักษะความสามารถในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ด้านการทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน จะมีผู้นำที่มีความรู้ในการทำเกษตรแบบปลอดสารพิษ ปลูกผักสวนครัวแบบที่สามารถนำมาใช้ภายในครัวเรือนได้ โดยมีผู้นำสมาชิกชุมชนเป็นผู้นำที่เป็นต้นแบบในการทำเกษตรผสมผสานที่สามารถทำแล้วลดรายจ่ายภายในครัวเรือนได้จริง เป็นตัวอย่างให้กับชุมชนได้สามารถเรียนรู้การทำเกษตรและเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ความรู้ในการทำเกษตรปลอดสารพิษ ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นภายในชุมชนและส่งเสริมให้เกิดความพอเพียงขึ้นจากการบริโภคสิ่งที่มีอยู่ภายในครัวเรือนลดค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็น เหลือยังสามารถแบ่งปันให้กับบ้านข้างเคียงได้ ทำให้เกิดความพอประมาณหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองรี

2. ทักษะการถ่ายทอดและเป็นวิทยากร ผู้นำบ้านหนองรีสามารถเป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการทำกิจกรรมตามตัดชีวิตหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ได้แก่กิจกรรม 6 ด้าน คือ การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การประหยัด การเรียนรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเอื้ออาทร โดยถ่ายทอดวิธีการและแนวทางในปฏิบัติกิจกรรมภายในครัวเรือนให้ครอบครัวต้นแบบและชาวบ้านที่สนใจเรียนรู้ ทำให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมีการขยายผลความรู้เศรษฐกิจพอเพียงกระจายไปภายในหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่มีการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อมุ่งสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. คณะกรรมการมีการบริหารงานที่ดี จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี มีการแบ่งงานกันอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้มีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนั้น เช่น ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ

ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น มีการทำงานร่วมกันแบบเป็นทีม โดยใช้วิธีการนัดประชุมเพื่อวางแผนการทำงานกันอย่างเป็นประจำเมื่อจะมีการทำงานภายในหมู่บ้าน สร้างความเข้าใจในแผนการทำงานให้กับคณะกรรมการทุกคน สร้างมติที่ตรงกันในการทำกิจกรรมที่จะดำเนินการภายในหมู่บ้าน ไม่มีความขัดแย้งกัน และสร้างความสามัคคีกันภายในกลุ่มของคณะกรรมการ ทำให้ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“คณะกรรมการเขามีความเข้มแข็ง และยังมีความรัก ความสามัคคีกันภายในทีมของคณะกรรมการด้วย เราสามารถพูดคุยปรึกษาหารือกันได้ง่าย ทำงานก็ง่าย แนวคิดส่วนใหญ่จะไปทางแนวเดียว ทำงานอะไรก็สำเร็จ” (ผู้นำชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ผู้นำบ้านเราจะมีหน้าที่รับผิดชอบในตำแหน่งต่าง ๆ ตามความถนัด ทำให้ทำอะไรก็ง่ายขึ้น สำเร็จง่าย และผมถือคติที่ว่า เราไม่ได้เก่งกาจคนเดียว เราต้องทำงานเป็นทีม ให้ทีมของเราพัฒนาไปด้วยกัน” (ผู้นำชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“มีการประชุมของคณะกรรมการกันตลอด เรียกมาประชุมรวมกันได้ทุกครั้ง มันทำให้เราได้คุยกันมากขึ้น เข้าใจกันมากขึ้น และมีความสามัคคีกันมากขึ้น” (ผู้นำชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ว่า ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี มีการแบ่งงานแบบคณะกรรมการ คือ ในการบริหารงานของผู้นำชุมชน จะมีการประชุมภายในเพื่อแบ่งฝ่ายและหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้เป็นคณะกรรมการในฝ่ายต่าง ๆ ตั้งแต่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เจริญญิก และตำแหน่งอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ทำให้เมื่อมีการรวมกลุ่ม/องค์กรชุมชน หรือ มีกิจกรรมที่ได้ดำเนินการในหมู่บ้าน ก็จะสามารถดำเนินการได้โดยง่าย มีผู้รับผิดชอบงานในแต่ละส่วนอย่างเท่าเทียมกัน ทำงานไปได้อย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“ไม่ว่าจะทำกิจกรรมอะไร ผู้นำที่นั่นเค้าจะมีการประชุมเพื่อเลือกประธานและฝ่ายสำคัญ ๆ เพื่อให้แบ่งงานกันทำ ซึ่งดินะการทำแบบนี้ มีบ้านนี้ที่ทำแบบชัดเจน” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

“งานของพัฒนาชุมชน จะสำคัญที่การรวมกลุ่มและการมีคณะกรรมการบริหารงาน ซึ่งบ้านหนองรีเป็นบ้านที่มีคณะกรรมการที่รับผิดชอบงานที่ชัดเจนทุกกลุ่ม” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

“การที่กลุ่มในหมู่บ้านมีคณะกรรมการทำงานตามความถนัด ทำให้เห็นว่าการบริหารงานของที่นี่เข้มแข็ง สามารถคัดเลือกกรรมการเพื่อมาทำงานได้” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

และมีชาวบ้านให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้นำบ้านหนองรีทำงานร่วมกันแบบเป็นทีม ทำงานร่วมกัน มีการสอนงานให้กัน มีการประชุมคณะกรรมการกันเป็นประจำ โดยที่แต่ละคนจะทำหน้าที่ที่แตกต่างกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้าน ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“เวลาผู้นำทำงานก็ทำเป็นทีม คอยช่วยเหลือช่วยสอนงานกัน คนใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำงาน จะสมัครเป็นกรรมการเขาก็จะช่วยสอนงานให้” (ชาวบ้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“กรรมการมีหลายหน้าที่แบ่ง ๆ กัน ถ้าเราต้องการติดต่อเรื่องก็ไปได้ที่คน ๆ นั้นเลย” (ชาวบ้านคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ก่อนเขานัดชาวบ้านประชุมเขาก็จะประชุมหารือกันก่อนทุกครั้ง” (ชาวบ้านคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

โดยสรุปผู้นำชุมชนบ้านหนองรีมีการบริหารการทำงานที่ดี โดยมีการทำงานที่มีตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ แบ่งเป็นฝ่ายที่รับผิดชอบงานและมีบทบาทหน้าที่ของฝ่ายนั้นอย่างชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี โดยที่ผู้นำชุมชนที่เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนสามารถทำงานได้อย่างคล่องตัว รู้หน้าที่ของตนเอง การดำเนินกิจกรรมตามตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นไปอย่างครบถ้วน สามารถมุ่งสู่การเป็นหมู่บ้านที่สามารถพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และมีความเข้มแข็ง รวมถึงการทำงานเป็นทีม ที่จะใช้วิธีการปรึกษาหารือด้วยการประชุมกลุ่มผู้นำ เพื่อหารือข้อตกลงให้มีมติที่เป็นเอกฉันท์ สามารถลดความขัดแย้งในการทำงาน เกิดการวางแผนการทำงานของชุมชน และมีเป้าหมายในการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเป็นแนวทางหลักที่จะขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

3. ผู้นำสามารถประสานการทำงานได้ดี จากการสัมภาษณ์ผู้นำ พบว่า ผู้นำชุมชนเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือกับชาวบ้านได้เมื่อมีกิจกรรม การประชุม เวทีประชาคม โดยที่ผู้นำจะเป็นแกนหลักที่ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมได้ เพราะผู้นำได้รับความเชื่อถือจากชาวบ้าน เวลาที่มีงานชาวบ้านก็อยากที่จะให้ความร่วมมือ อยากมีส่วนร่วมกัน ซึ่งเกิดจากการที่ผู้นำช่วยเหลือชาวบ้านทุกเมื่อเมื่อมีโอกาสและทำงานแบบใจแลกใจ ด้วยวิธีการเสียสละเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ทุ่มเททำงานด้วยความเป็นจิตอาสา ช่วยเหลือและคอยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านด้วยความเต็มใจ จึงส่งผลให้ทุกกิจกรรมที่บ้านหนองรีจัดขึ้นจะมีชาวบ้านเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ สามารถดึงการมีส่วนร่วมของชาวบ้านได้อย่างเต็มที่ ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“คนที่จะสามารถรวมชาวบ้านได้ ก็จะมีผู้นำชุมชนต่าง อย่างผมเป็นผู้นำ อช. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย อบต. แต่ก็จะมีส่วนใหญ่เป็นหลัก เพราะคณะกรรมการเราทำงานโดยใช้ใจแลใจ เราก็ได้ใจชาวบ้าน ชาวบ้านก็จะเต็มทีกับเราด้วย” (ผู้นำชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“เวลาที่เรานัดประชุม หรือเรียกรวมตัวเพื่อทำอะไรก็แล้วแต่ ถ้าเราบอกเราชวน เขาก็จะมาเข้าร่วมกับเรา” (ผู้นำชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“เพราะเราทุกครั้งที่เราทำงาน เราให้ใจเข้าไปเสมอ ถึงเราจะไม่ได้รับผลตอบแทนที่มีเป็นมูลค่า แต่เค้าจะร่วมแรงใจ เพื่อกรรมการจะได้เหนื่อยน้อยลง” (ผู้นำชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า เมื่อประสานงานกับผู้นำของบ้านหนองรี ก็สามารถรวมสมาชิกในชุมชนได้อย่างครบถ้วน ทำให้กิจกรรมที่ภาครัฐดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดของการดำเนินงาน ยกตัวอย่างเช่น โครงการสัมมาชีพชุมชน ที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอได้ดำเนินการ เมื่อต้องประสานให้ผู้นำค้นหาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้านในหมู่บ้าน ก็ทำข้อมูลให้เสร็จสมบูรณ์ ไม่มีขาดตกบกพร่อง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนสามารถทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนบ้านหนองรีได้โดยง่าย ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผู้นำของหมู่ 7 หนองรี ประสานงานด้วยง่ายมาก ไม่เรื่องมาก ไม่จำเป็นต้องทำเอกสารตามขั้นตอนทั้งหมด เค้าก็เข้าใจถึงการทำงานของเจ้าหน้าที่ดี ทำให้ทำงานได้เร็วขึ้นจากเดิมมาก เพราะลดขั้นตอนการทำงานลงไปได้เยอะเลย” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

“หมู่ 7 หนองรี นี้ถ้าเรามีงานอะไรเราก็ปรึกษาเขาได้ตลอด ขอให้ช่วยหาข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ก็ลงข้อมูลมาให้ในแบบฟอร์มได้ครบถ้วน แ่เราแจ้งประสานไปเค้าก็จัดการสำรวจให้ได้ตามเวลาที่กำหนดเลย” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

“มีผู้นำหลายคนในหมู่ 7 เลย ที่คุยง่าย พุดง่าย แ่เราบอกเขาทำได้เลย แ่บไม่ต้องตามงานด้วยซ้ำ เขาประสานคน ประสานหาข้อมูลได้หมด” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

โดยสรุปผู้นำชุมชนบ้านหนองรีสามารถประสานการทำงานได้ดี โดยที่ผู้นำชุมชนสามารถเป็นแกนนำประสานรวมสมาชิกชาวบ้านในการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในหมู่บ้าน สามารถประสานงานทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐได้อย่างง่าย โดยผู้นำทำงานกับชุมชนแบบใจแลใจ ใช้ความเป็นกันเองในการทำงาน นึกถึงใจของผู้ที่ทำงานร่วมด้วย ไม่ว่าจะทำงานร่วมกับคนในชุมชน ภาครัฐ หรือหมู่บ้านเครือข่ายอื่น ๆ จึงทำให้ผู้นำบ้านหนองรีสามารถประสานความ

ร่วมมือและทำงานกับมวลชลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการสร้างความร่วมมือจากหลาย ๆ ภาคส่วน มีความราบรื่น ชาวบ้าน ภาครัฐ หน่วยงาน ต่างก็พร้อมที่จะสนับสนุนการทำงานของหมู่บ้านให้มุ่งสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและพึ่งพาตนเองได้

4. ชาวบ้านมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า ชาวบ้านหนองรีให้ความร่วมมือในกับทุกกิจกรรมดำเนินการภายในหมู่บ้าน เข้าร่วมแม้ว่าตัวเองจะต้องสละเวลาทำงานหารายได้ เนื่องจากชาวบ้านให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน จึงเข้าร่วมเพื่อสิทธิประโยชน์ของตนเองและเพื่อให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนา ยกตัวอย่างเช่น การประชุมประจำเดือน การจัดเวทีประชาคมการทำแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล การจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ของทางอำเภอ การกิจกรรมทำเศรษฐกิจพอเพียง ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในหมู่บ้าน ชาวบ้านต่างก็จะให้ความสนใจและมาร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“เวลาที่เรียกชาวบ้านเข้าประชุมก็จะได้รับความร่วมมือเสมอ ประชุมทุกเดือนก็มีคนมาถึงแม้ว่าเขาจะมีงานเขาก็เสียสละเวลา” (ผู้นำชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ชาวบ้านบ้านเราเค้าให้ความร่วมมือกันดีนะ อย่างตอนที่เริ่มต้นจะเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจาก 30 ครัวเรือนแรก หรือทำกิจกรรมอะไรก็ตาม เขาก็จะให้ความสนใจ แล้วก็เข้าร่วมด้วย เพราะเขามาแล้วเขาก็ได้รับประโยชน์ไปด้วย” (ผู้นำชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“คนในหมู่บ้านเรามีความร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจ มีความพร้อมเพรียงกัน เวลาจัดประชาคม เรียกประชุมก็มาทั้งหมด จะทำอะไรก็ทำร่วมกันเห็นพ้องต้องกัน” (ผู้นำชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

มีความเห็นสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน คือ ชาวบ้านให้ความร่วมมือกับทุกกิจกรรมที่ภาครัฐลงไปดำเนินการ ยกตัวอย่างเช่น โครงการของกรมการพัฒนาชุมชน ที่สนับสนุนให้ชาวบ้านนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ในระยะแรกของโครงการเมื่อปี 2556 มีชาวบ้านที่ให้ความสนใจและเข้าร่วมเป็นครัวเรือนต้นแบบของโครงการจำนวน 30 ครัวเรือน เพื่อพัฒนาครัวเรือนนั้น ๆ ให้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ กิจกรรมการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ทำบัญชี ลดละเลิกอบายมุข และอื่น ๆ ซึ่งชาวบ้านที่มาเข้าร่วมกิจกรรมต่างมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด และมีส่วนร่วมในการประเมินหมู่บ้านเพื่อเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อีกทั้งเมื่อมีการจัดเวทีประชาคมเสนอความคิดในการทำแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล ชาวบ้านก็ให้ความสนใจเข้าร่วม และร่วมในการลงมติของโครงการที่จะดำเนินการในหมู่บ้าน ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“บอกเลยว่า หมู่ 7 หนองรี นี่น่าจะยากที่สุด คนมาเข้าร่วมเยอะตลอด ขอคนมาเข้าร่วม 10 มาให้ 20 เลย แสดงว่าบ้านนี้เค้ามีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนจริง ๆ” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน คนที่ 1, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

“หมู่ 7 ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมที่ต้องใช้คนเข้าร่วมประชุมตลอดเลยนะ อย่างตอนทำ อบต. มาประชุมทำแผนชาวบ้านก็มาร่วมกันเยอะ แล้วยังออกความเห็น ออกเสียงด้วยว่า เอา โครงการไว้หรือไม่เอา” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

“โครงการขยายผลเศรษฐกิจพอเพียงของพัฒนาชุมชน มีชาวบ้านเข้าร่วมเป็นครัวเรือน ต้นแบบ แล้วยังมีส่วนร่วมในการช่วยกันประเมินหมู่บ้านด้วยตัวชี้วัดด้วย เพราะฉะนั้นความร่วมมือ สำคัญมาก ถ้าครั้งนั้นไม่ร่วมมือ ตอนนั้นก็คงไม่ได้เป็นหมู่บ้านต้นแบบ” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน คนที่ 3, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

และมีชาวบ้านให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ชาวบ้านจะให้เข้าร่วมกิจกรรมทุก ๆ ครั้ง เมื่อผู้นำ ชุมชนหรือภาครัฐดำเนินการจัดกิจกรรมภายในหมู่บ้าน เช่น เวทีประชาคมประจำเดือน โครงการ ฝึกอบรม เวทีการทำแผนชุมชน เนื่องจากชาวบ้านมีความสนใจที่อยากจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เห็นว่า เป็นประโยชน์และสิทธิของตนเองที่ตนเองควรจะได้รับ จึงให้ความร่วมมือกับกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ อย่างสม่ำเสมอ และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองต่อไป ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“กิจกรรมที่พวกผู้นำจัดนะดีนะ ถ้าว่างก็เข้าร่วมตลอดแหละไม่เคยขาด” (ชาวบ้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“อยากพัฒนาตัวเอง เวลาที่เค้าจัดอบรมเราก็อยากไป มีอะไรใหม่ที่ยังไม่เคยรู้เลย” (ชาวบ้านคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ชอบเวลาที่เค้ามาสอนเราทำบัญชีครัวเรือน เราได้ความรู้ตรงนี้ เอาไปเขียนใช้ในบ้านเรา ก็ได้ ฟังพาตัวเองได้ รู้ว่าใช้จ่ายอะไรไปบ้าง” (ชาวบ้านคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“มีงานอะไรก็เข้าร่วมแหละ ผลประโยชน์ของเราเองทั้งนั้น เราไม่ไปก็เหมือนเราไม่รู้ เรื่องอะไรของหมู่บ้านเลย” (ชาวบ้านคนที่ 4, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ว่าง ๆ ฉันก็ไปนั่งฟังเขาถึงจะไม่ได้ออกความคิดเห็นอะไร แต่ก็ไปให้คนดูเยอะ ๆ ไว้ก่อน” (ชาวบ้านคนที่ 5, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“เวลา อบต. มาทำแผน เราไปนั่งฟังเราก็รู้ว่าเราจะได้อะไร จะเดือดร้อนมัย ถ้าเราไม่ไป เขามาสร้างถนนทับทางหน้าบ้านเราก็เรียกร้องอะไรไม่ได้” (ชาวบ้านคนที่ 6, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ประโยชน์ทั้งนั้น ทำไมจะไม่ไป คนที่ไม่ไปเขาไม่รู้จะสิว่ามันมีประโยชน์ยังไง”

(ชาวบ้านคนที่ 7, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

โดยสรุปจากการที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยที่ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านจากการขับเคลื่อนของแกนนำ และภาครัฐ อย่างเต็มที่ เพราะเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเอง และพัฒนาหมู่บ้านด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เห็นว่าเป็นประโยชน์และสิทธิของตนเองที่ควรจะได้รับ ซึ่งทำให้ในการพัฒนาชุมชนที่มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านที่เป็นปัจจัยสำคัญภายในหมู่บ้าน มุ่งไปอย่างมีประสิทธิภาพและดำเนินการพัฒนาด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาความรู้ของคนในชุมชนให้เข้าใจถึงหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชาวบ้านก็จะสามารถพัฒนาตนเอง ให้มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นผลจากการมีส่วนร่วม กับกิจกรรมภายในชุมชน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ

5. ชาวบ้านยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน พบว่า เมื่อภาครัฐมีโครงการที่ดำเนินการในระดับหมู่บ้าน โดยเฉพาะโครงการที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ชาวบ้านก็จะพร้อมรับการฝึกอบรมความรู้ ด้วยความเต็มใจ และอยากที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถใช้ชีวิตด้วยวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งภาครัฐก็มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้ต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ทางด้านเกษตร การฝึกอาชีพเสริม การทำบัญชีรายรับจ่าย เป็นต้น ซึ่งการฝึกอบรมต่าง ๆ เมื่อชาวบ้านพร้อมที่จะเรียนรู้ พร้อมที่จะได้รับการพัฒนา ก็จะส่งผลให้การทำงานของภาครัฐ บรรลุตามวัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัดการดำเนินการ ชาวบ้านก็จะได้รับการส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้อย่างยั่งยืนอีกด้วย ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“การที่ภาครัฐมารับจัดการฝึกอบรมในระดับหมู่บ้าน แล้วชาวบ้านมีความพร้อมที่จะรับความรู้เหล่านั้น ทำให้เขาสามารถนำความรู้ต่าง ๆ ไปต่อยอดในการใช้ชีวิตได้” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

“เวลาที่เราลงไปให้ความรู้เรื่องการฝึกอาชีพ ชาวบ้านก็จะสนใจที่จะมาดู มาฝึกทำกัน ล่าสุดก็มีการฝึกทำขนมข้าวเหนียวแก้ว มีคนมาเข้าร่วมเยอะ ก็อยากเรียนรู้ อยากทำเป็น” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

“หมู่ 7 เวลาที่ชาวบ้านเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ความรู้ใหม่ ๆ เขาจะเอาความรู้พวกนั้นต่อยอดทำอาชีพเป็นของตัวเองต่อ ถ้ามีความพร้อม เอาโครงการอะไรลงไปก็ไม่สูญเปล่า” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2560)

ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่ามีความเห็นที่สอดคล้องกัน คือ ชาวบ้านบ้านหนองรี ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้สามารถบริหารจัดการความเป็นอยู่ของตนเองได้ ด้วยทำกิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือน ปลูกพืชผักสวนครัวภายในบ้านของตนเอง ด้วยการปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก เมื่อเหลือก็แบ่งปันให้กับบ้านข้างเคียง ทำบัญชีรายรับรายจ่าย ชาวบ้านก็อยู่ได้อย่างมีความสุข โดยปัจจัยภายนอกกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นน้อยลง ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“บางบ้านเขาสามารถปลูกพืชผักกินได้ด้วยตัวเองเลย อย่างถั่วอกเขาก็เริ่มเพาะเอง ปลูกเอง จนสามารถพึ่งพาตนเองได้เลย” (ผู้นำชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ชาวบ้านเราทำบัญชีรายรับรายจ่ายแล้วเขารู้จักตัวเองกันมากขึ้น เขาก็จัดการได้ว่าวันนี้ใช้เงินไปเท่าไร เก็บออมไปเท่าไร รู้ลิมิตของตนเองมากขึ้น ไม่จำเป็นต้องไปกู้หนี้ยืมสินเพราะเขามีความรู้จักพอ” (ผู้นำชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“อย่างในตอนนี้อ่างเราไปดูบ้านที่เข้าใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขาก็จะมีกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน ปลูกผักสวนครัว ซึ่งตอนประกวดหมู่บ้านเขาก็ดูจากคนในชุมชนนี้แหละว่าใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วสามารถพึ่งพาตนเองได้มากน้อยแค่ไหน ซึ่งบ้านเราก็ทำให้เห็นว่าเราทำได้จริง รวมตัวกันจริง เป็นส่วนหนึ่งเลยที่ทำให้ได้รางวัลมา” (ผู้นำชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

และชาวบ้านยังให้ความเห็นที่มีความสอดคล้องกัน โดยพบว่า ชาวบ้านบ้านหนองรีจะมี 30 ครัวเรือนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นบ้านที่ทำกิจกรรมการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และกิจกรรมพอเพียงอื่น ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างของการพึ่งพาตนเองให้กับบ้านที่มีความสนใจ ซึ่งการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตสามารถทำได้จริง ช่วยให้ผู้จัดการใช้จ่ายของตัวเอง และรู้จักความพอเพียง ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“เป็น 1 ใน 30 ครัวเรือนต้นแบบ ได้อาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แล้วที่บ้านเราอยู่แบบพอเพียงขึ้นเยอะ ใช้จ่ายอะไรรู้ มีบัญชีรายรับรายจ่าย” (ชาวบ้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“เศรษฐกิจพอเพียงเราสามารถทำได้จริง แค่เรารู้จักใช้รู้จักซื้อ คิดก่อนทำ ก็เป็นความพอเพียงแล้ว” (ชาวบ้านคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ก็ทำกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้กันภายในหมู่บ้านตลอด พอมีบ้านอื่นที่เค้ายังไม่ได้เข้ามาเห็นเราทำก็อยากมาเข้าร่วม” (ชาวบ้านคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

โดยสรุปชาวบ้านได้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน และสามารถนำมาพัฒนาตนเองได้ โดยการทำกิจกรรมที่พัฒนาครัวเรือนของตนให้เป็นทำให้เป็น

ครอบครัวต้นแบบที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยการทำกิจกรรมตามตัวชี้วัด 6 ด้าน ซึ่งครัวเรือนที่ทำแล้วก็สามารถ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ให้กับครอบครัวตนเอง มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว สามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงจากสังคมภายนอกได้ และการยึดมั่นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวต้นแบบทำให้คนบ้านหนองรีสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียงเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครัวเรือนอื่น ๆ ภายในหมู่บ้าน ซึ่งเมื่อคนในชุมชนยึดมั่นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็จะทำให้บ้านหนองรีเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความสมบูรณ์และพัฒนาในด้านอื่น ๆ ได้ต่อไป

6. ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมและให้ความรู้ในหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน พบว่า ภาครัฐได้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฝึกอบรมในเรื่องของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะให้ชาวบ้านที่มีความสนใจจะเป็นบ้านตัวอย่างที่ปฏิบัติตนใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นครัวเรือนต้นแบบในโครงการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการทำกิจกรรม ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ประหยัด ลดละเลิกบายมุข ภายในครัวเรือนของตนเอง อีกชาวบ้านที่ได้เป็นครัวเรือนต้นแบบต้องเข้าร่วมการประเมินหมู่บ้านด้วยตัวชี้วัดการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบโดยการให้ความเห็นแบบการสนทนากลุ่ม (Focus group) ประเมินความสุขมวลรวม โดยใช้เครื่องมือ Spider diagram ให้คะแนนความสุข 1-5 คะแนน และร่วมกันสาธิตการลดรายจ่ายในครัวเรือนด้วยการทำน้ำยาล้างจานและน้ำยาซักผ้า อีกทั้งครัวเรือนที่เป็นต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงยังต้องเผยแพร่การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงออกไป เพื่อให้ในหมู่บ้านมีการพัฒนา หน่วยงานภาครัฐจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หมู่บ้านได้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2556 ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“ตอนที่พัฒนากรมาอบรมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน ป้าว่าน่าสนใจดีก็เลยมาฟังดู”
(ชาวบ้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ผู้ใหญ่มาบอกว่าอำเภอจะจัดให้ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง พอรู้ว่าบ้านจะได้เป็นหมู่บ้านต้นแบบก็รู้สึกดี เลยอยากมาเข้าร่วมกับเค้า” (ชาวบ้านคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ตอนที่เขามาถึงว่าหมู่บ้านเรามีอะไรบ้างที่เป็นเศรษฐกิจพอเพียง เขาก็จะให้เรายกมือถ้าเกิดว่าเราทำจริง มันก็ดีนะเราจะได้รู้ว่าบ้านเรายังขาดอะไร และควรจะทำอะไรเพิ่มเติม”
(ชาวบ้านคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“เราเป็นครัวเรือนต้นแบบเราก็จะมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เราก็เอาไปสอนบ้านข้าง ๆ ที่เขาไม่ได้มาเข้าโครงการได้” (ชาวบ้านคนที่ 4, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ถ้าตอนนั้นพัฒนาชุมชนไม่ได้ลงมาหมู่บ้านเราก็อาจจะยังไม่ได้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบก็ได้” (ชาวบ้านคนที่ 5, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ตั้งแต่ที่เขามาสอนกวนน้ำยาล้างจาน ทุกวันนี้เอามาใช้กวนอยู่เลย ลดรายจ่ายในบ้านไปได้ตั้งเยอะ” (ชาวบ้านคนที่ 6, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

อีกทั้งผู้นำชุมชนได้ให้ความเห็นที่สอดคล้อง โดยพบว่า หน่วยงานภาครัฐโดยกรมการพัฒนาเป็นผู้ที่เริ่มนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาอบรมให้ความรู้กับชาวบ้าน ในโครงการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2556 ซึ่งก่อนหน้านี้ชาวบ้านยังไม่รู้ถึงทิศทางในการพัฒนาหมู่บ้านด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่เมื่อมีกรมการพัฒนาชุมชนมาจัดกิจกรรมให้ความรู้ โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอเป็นผู้ฝึกการทำอาชีพเสริม ธนาคารเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้ฝึกการทำบัญชีครัวเรือน และพัฒนาชุมชนเป็นคนประเมินหมู่บ้านด้วยเกณฑ์ตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 6 x 2 ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด และประเมินความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน (GVH) ทำให้หมู่บ้านสามารถทำกิจกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านได้โดยมีเป้าหมาย และทิศทางที่เหมาะสมสำหรับการเป็นหมู่บ้านต้นแบบทางด้านเศรษฐกิจพอเพียง ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“พัฒนาชุมชนเห็นว่าหมู่บ้านเรามีความพร้อมที่จะเข้าร่วมในโครงการขยายผล ก็ได้เลยได้เข้าเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ได้อบรม ได้รู้หลักเกณฑ์ตัวชี้วัด ซึ่งก่อนหน้านี้เราเหมือนหลงทิศทางว่าจะพัฒนาไปอย่างไร แต่พอได้เห็นการประเมินหมู่บ้านแล้วก็รู้เลยว่า ต้องพัฒนาอะไรก่อนให้สำเร็จตามตัวชี้วัด” (ผู้นำคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“หัวใจหลักเริ่มต้นที่บ้านหนองรี เอามาใช้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนี้ต้องยกให้พัฒนาชุมชนเลยนะ เพราะเริ่มต้นนี้พัฒนาชุมชนมากระตุ้น การใช้วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เขามาให้ความรู้คนในหมู่บ้านและเราผู้นำชุมชนก็ได้รู้ หมู่บ้านที่ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเนี่ยดียังไง” (ผู้นำคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ตอนที่จะเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงก็จะมีพัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ องค์กรบริหารส่วนตำบล เขาก็จะมาให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มแรกก็จะเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ต้องผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดที่ 6 x 2 โดยพัฒนาชุมชนก็จะสอนเราเกี่ยวกับตัวชี้วัด ทำให้เรามีแนวทางที่จะพัฒนาบ้านหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้องทำอย่างไรบ้าง ยังขาดเหลืออะไรบ้าง ก็ทำให้เราได้ประเมินตัวเองไปด้วย” (ผู้นำคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนยังให้ความเห็นเพิ่มเติม ว่า ได้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบตำบลหนองรีของส่วนราชการต่าง ๆ นำนโยบายของกระทรวงที่ถูกกำหนดให้สนับสนุนงานในพื้นที่ มาปฏิบัติภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกรมการพัฒนาชุมชน ที่มีนโยบายการสนับสนุนการขับเคลื่อนกลุ่มอาชีพ พัฒนาไปสู่การเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ที่มีนโยบายการแก้ปัญหาภัยแล้ง ทำเกษตรอินทรีย์และกำจัดศัตรูพืช กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบายเกี่ยวกับ

รักษาสุขและรณรงค์การกำจัดลูกน้ำยุงลายในหน้าฝน ซึ่งในแต่ละส่วนราชการจะมีเจ้าหน้าที่นำนโยบายลงไปปฏิบัติ ในบ้านหนองรี ส่งผลให้หมู่บ้านได้รับการสนับสนุนตามนโยบายของรัฐ ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“ส่วนกลางของกรมการพัฒนาชุมชนก็มีนโยบายในการจัดตั้งกลุ่ม และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เราเจ้าหน้าที่ที่จะต้องมีส่วนลงไปขับเคลื่อนงานนโยบายให้ถึงหมู่บ้าน” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ช่วงที่ผ่านมาก็ได้ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหนองรีก็เป็นเป้าหมายในการขับเคลื่อน ก็ได้จัดเวทีทบทวนความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมจัดทำแผนหมู่บ้าน และส่งเสริมให้บ้านหนองรีจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ตอนนี้กำลังขับเคลื่อนอยู่” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ส่วนหนึ่งมาจากนโยบายภาครัฐ เพราะเขาวางยุทธศาสตร์ลงมาเน้นการทำเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ในหน่วยงานกระทรวงอื่น ๆ อย่างเกษตร ก็จะแก้ปัญหาศัตรูพืช ภัยแล้ง หรือสาธารณสุขเขาก็รณรงค์เกี่ยวกับสุขภาพ ลูกน้ำยุงลายหยอดทรายอาเบตอะไรแบบนี้” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

โดยสรุปการที่ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมและให้ความรู้ในหมู่บ้าน ทำให้บ้านหนองรีได้เริ่มการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านในโครงการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเมื่อปี พ.ศ. 2556 และได้ดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านด้วยตัวชี้วัดของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ หน่วยงานภาครัฐ โดยกรมการพัฒนาได้เข้ามาให้ความรู้ในการทำกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้เข้าสนับสนุนการให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรและการทำบัญชีครัวเรือน ทำให้บ้านหนองรีสามารถพัฒนาคนในหมู่บ้านได้ไปทิศทางที่ถูกต้องตามเกณฑ์ของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การทำบัญชีครัวเรือน การรณรงค์การลดละเลิกอบายมุข การสร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา การทำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งในส่วน of ความรู้ด้านต่าง ๆ ต่างก็มีหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนการความรู้และกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาของชุมชน ทำให้ปัจจัยการที่มีภาครัฐมาสนับสนุนในการทำกิจกรรมด้านต่าง ๆ และให้ความรู้ชุมชนส่งผลให้หมู่บ้านประสบความสำเร็จจากการพัฒนาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะชุมชนได้รับการพัฒนาความรู้และพัฒนาจากภายในเพื่อให้สามารถมีความพอเพียงต่อปัจจัยภายนอกได้

7. เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่าหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยการที่มีเจ้าหน้าที่จากกรมการพัฒนาชุมชนและส่วนราชการอื่น ๆ จากอำเภอมาประสานงานในพื้นที่ด้วยตนเอง ให้คำปรึกษาผู้นำ

เกี่ยวกับการทำเศรษฐกิจพอเพียงตามตัวชี้วัด เช่น กิจกรรมการลดรายจ่าย ด้วยการปลูกผักสวนครัว และลดรายจ่าย กิจกรรมการเพิ่มรายได้ ด้วยการประกอบอาชีพเสริม เป็นต้น อีกทั้งเมื่อมีหน่วยงาน ภาคนอกมาศึกษาดูงานภายในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ก็จะเข้ามาช่วยดูช่วยเป็นกำลังใจให้ ซึ่งหน่วยงาน ภาครัฐจะเข้ามาช่วยชาวบ้านทำกิจกรรมเหล่านั้นแหละให้คำแนะนำ อย่างถูกวิธี ทำให้หมู่บ้านได้ ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาหมู่บ้าน ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“เราทำกิจกรรมการลดรายจ่ายในครัวเรือนกันเอง พัฒนาการก็ลงมาช่วยเป็นกำลังใจให้ คำแนะนำ แล้วก็สนับสนุนด้วย ถ้าเราให้เขาช่วยอะไรก็บอกกันได้เลย” (ผู้นำคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“บ้านเรานี้ถ้าจัดงาน อย่างงานประเพณี ประชุมประจำเดือน หรือรวมชาวบ้านมาฝึก อาชีพ ก็จะมีภาครัฐมาร่วมด้วยเสมอ แน่แน่นอนมันช่วยทำให้เรามีกำลังใจที่จะทำงานเพื่อชุมชน และก็เหมือน ได้มีพี่เลี้ยงมาคอยแนะนำและติดตามอยู่ตลอด” (ผู้นำคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ช่วงแรก ๆ ที่เราเริ่มเป็นวิทยากร แล้วมีคนมาศึกษาดูงานก็ได้พัฒนากรณีนี้แหละมาเป็น พี่เลี้ยงให้ ต้องเตรียมอะไรพูดอะไร พาไปทำอะไร ถ้าเขาไม่ลงมาช่วยดูก็คงจะไม่รู้เหมือนกันว่า ต้องทำยังไงบ้าง” (ผู้นำคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน คือ เจ้าหน้าที่ของ สำนักงานพัฒนาชุมชนจะเข้าไปทำงานในชุมชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการ หมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่ม และผู้นำชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการให้คำแนะนำคำปรึกษา ติดตามการดำเนินการ ถึงการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้หมู่บ้านมี กิจกรรมครบตามตัวชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย ได้แก่ ตัวชี้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 6 x 2 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด ส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรม ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ทำบัญชีครัวเรือน จัดตั้งกลุ่มอาชีพ อีกทั้งยังช่วยเป็นกำลังใจให้กับผู้นำและชาวบ้าน กับการทำงานในชุมชน ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“งานพัฒนาชุมชนต้องลงไปทำงานในหมู่บ้านอยู่แล้ว ไปแต่ละครั้งก็จะไปให้คำแนะนำ เขาก็ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ด้วย เพื่อไปช่วยขับเคลื่อนงานในชุมชน” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2560)

“จากโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ถ้าจะให้สำเร็จเนี่ย เราเจ้าหน้าที่ต้องลงไป คอยติดตามบ่อย ๆ เพื่อเป็นการแนะนำและให้กำลังใจกับชาวบ้านด้วย” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน คนที่ 2, 16 พฤษภาคม 2560)

“การที่มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐไปทำงานในพื้นที่นั้นสำคัญมากอยู่แล้ว จะต้องลงทำงานในพื้นที่ไปตลอด ติดตามว่าเขาดำเนินกิจกรรมครบตามตัวชี้วัดหรือเปล่า” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2560)

และได้มีชาวบ้านให้ความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นนี้ว่า เมื่อหมู่บ้านได้ทำกิจกรรมภายในจะมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาร่วมเป็นที่ปรึกษาและให้กำลังใจผู้นำและชาวบ้านอยู่เป็นประจำ เช่น ในเวทีประชุมประเดือนก็จะเข้ามาแจ้งข่าวสารของทางราชการให้ชาวบ้านได้รับรู้ เข้ามาร่วมงาน ประเพณีเป็นขวัญและกำลังใจให้กับชาวบ้านที่มาร่วมงานในหมู่บ้าน และการเตรียมหมู่บ้านเพื่อการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบก็จะมาเป็นที่เลี้ยงคอยแนะนำ ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีกำลังใจที่จะทำงานเพื่อชุมชน และเพื่อส่วนรวม ส่งผลให้หมู่บ้านขับเคลื่อนไปได้อย่างรวดเร็ว ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“มาประชุมหมู่บ้านทุกเดือนก็มีอำเภอ ทหาร ตำรวจ มาร่วมประชุมตลอด มาแจ้งข่าวต่าง ๆ เป็นประโยชน์กับหมู่บ้านทั้งนั้น” (ชาวบ้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“หมู่บ้านเราจัดงานกันที่ไรก็จะเห็นมีเจ้าหน้าที่มาร่วมงานตลอด เห็นเขาให้พูดคุยให้คำแนะนำกับคณะกรรมการ ทำงานแบบเป็นกันเองมาก” (ชาวบ้านคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“รู้สึกได้ว่าเจ้าหน้าที่มีความเป็นกันเองกับคนในชุมชน หมู่บ้านมีงานก็มา” (ชาวบ้านคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“เห็นภาครัฐลงมาร่วมทำงานกับชุมชนก็มีกำลังใจ” (ชาวบ้านคนที่ 4, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

โดยสรุปการที่เจ้าหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน ทำให้บ้านหนองรีได้รับการติดตามสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหน่วยงานภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งมักจะมีการลงพื้นที่ติดตามของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตำบลหนองรี เข้ามาคอยให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ และเป็นพี่เลี้ยงให้กับการทำกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ของบ้านหนองรี ซึ่งทำให้ผู้นำและคนในชุมชนได้รับคำแนะนำสำหรับการทำกิจกรรม การพัฒนาหมู่บ้าน และเสริมสร้างกำลังใจในการทำงานให้กับคนในชุมชน ซึ่งเป็นการเสริมแรงขับเคลื่อนที่จะให้ผู้นำและชาวบ้านมีเป้าหมายที่จะพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความสำเร็จและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างสมบูรณ์

8. ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า บ้านหนองรีมีแหล่งเรียนรู้ และมีปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จจนสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ เป็นผู้ที่สร้างจุดเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งตั้งอยู่ในครัวเรือนของผู้เป็นปราชญ์ มีโดยรวมประมาณ 10

ภูมิปัญญา เช่น การทำเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว การทำน้ำหมักชีวภาพ การเย็บดอกไม้ใบบัว การถักทางมะพร้าว การแกะสลัก การทำพวงมะโหด วัฒนธรรมพื้นบ้าน การทำเฟอร์นิเจอร์งานไม้ การทำน้ำยาอเนกประสงค์ เป็นต้น อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดวิธีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน โดยประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์หนองรีมีสุข ภายในศูนย์การเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ทำให้หมู่บ้านหนองรีจะมีผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานอยู่เป็นประจำ ซึ่งวิทยากรก็เป็นคนภายในหมู่บ้าน เป็นทรัพยากรบุคคลในหมู่บ้านเอง ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“แหล่งเรียนรู้จะตามบ้านของปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งน่าสนใจก็เพราะว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นแหล่งความรู้ที่อยู่ในหมู่บ้านเราเอง มีคนมาดูงานเยอะ เป็นตัวอย่างต้นแบบ เผยแพร่ได้ก็ถือว่าสำเร็จแล้ว” (ผู้นำชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ในหมู่บ้านก็จะมีปราชญ์ชาวบ้าน ที่เป็นวิทยากรเอง แล้วบ้านของเค้าก็จะทำเป็นจุดเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงรวม ๆ แล้วก็ประมาณ 10 กว่าคนเลย เป็นด้านต่าง ๆ ให้คนอื่นสามารถมาเรียนรู้ไม่ว่าจะนอกหรือในหมู่บ้าน” (ผู้นำชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ผมเองก็เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์หนองรีมีสุข ที่บ้านก็จะเป็นศูนย์การทำเกษตรด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่สารพิษ ซึ่งก็จะมีคนเข้ามาดูเป็นประจำเราก็จะแนะนำ สอนว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำได้จริง มีประโยชน์จริง ๆ ถ้าเค้าสนใจก็เอาไปทำตาม ถ้าสงสัยเราก็ให้คำแนะนำได้” (ผู้นำชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน โดยพบว่า การมีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน ทำให้บ้านหนองรีมีเครือข่ายชุมชนหมู่บ้านข้าง ๆ และตำบลอื่น ๆ ที่กำลังจะพัฒนาเข้าสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้มาศึกษาดูงานในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี เรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทำให้บ้านหนองรีได้พัฒนาตัวเองและเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่มีความสมบูรณ์ ประสบความสำเร็จ ด้วยการที่สามารถเป็นชุมชนที่เผยแพร่ความรู้ได้ ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“บ้านหนองรีเป็นบ้านที่มีปราชญ์ชาวบ้านอยู่เยอะ มีศูนย์เรียนรู้ที่สามารถถ่ายทอดเศรษฐกิจพอเพียงได้ เวลาที่มีหน่วยงานภายนอกติดต่อมาทางพัฒนาชุมชน ก็จะนึกถึงหมู่ 7 หนองรีก่อนเลยว่ามีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2560)

“การที่หมู่บ้านมีจุดเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ทำตอนที่ประกวดให้ได้คะแนนในส่วนนี้มากเลย เพราะว่าหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบนี้มีอยู่หลายหมู่บ้านในอำเภอ แต่การที่ หมู่ 7

หนองรี สามารถจัดทำเป็นจุดเรียนรู้ และส่งต่อความรู้ให้กับชุมชนอื่น ได้ทำให้มีความสมบูรณ์กว่าหมู่บ้านอื่น ๆ” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2560)

“หมู่ 7 มีแหล่งเรียนรู้ที่หมู่อื่น ๆ มาดูงานเป็นประจำ อย่างล่าสุดในโครงการสัมมาชีพชุมชนก็จะมีกิจกรรมที่ต้องไปศึกษาดูงานบ้านอื่น ๆ ส่วนใหญ่เขาก็เลือกที่จะมาจุดเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่หมู่ 7” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2560)

อีกทั้งยังมีความเห็นเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ว่า การมีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน ช่วยให้ชาวบ้านสามารถเรียนรู้การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ภายในชุมชนเองไม่ต้องไปหาความรู้จากภายนอก อีกทั้งการที่มีบุคคลจากภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานในหมู่บ้าน ยังทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการทำอาหารว่าง และมาช่วยรับคณะดูงาน ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“มีอยู่ที่เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในหมู่บ้านก็ดีมากเลยนะ ให้ประโยชน์กับชาวบ้านที่เค้าสนใจได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง” (ชาวบ้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

“ป่าเป็นคนทำของว่างเวลาที่เค้ามาดูงานในหมู่บ้านกัน เราก็ได้รายได้เสริมจากตรงนี้” (ชาวบ้านคนที่ 2, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2560)

โดยสรุปปัจจัยการที่ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ ทำให้เกิดการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนและเป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีความสนใจในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาหมู่บ้าน ได้เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ จึงเกิดการต่อยอดและสร้างเครือข่ายการพัฒนาให้กระจายออกไปสู่หมู่บ้านอื่น ภายในตำบล รวมถึงยังทำให้ชาวบ้านที่มีรายได้จากการรับคณะศึกษาดูงาน ซึ่งการมีแหล่งเรียนรู้ ทำให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถเป็นตัวอย่างการเรียนรู้ที่ดีได้ และเป็นตัวชี้วัดของความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ปัจจัยเหล่านี้ทำให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหนองรี หมู่ที่ 7 ตำบลหนองรี อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จด้วยปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยแบ่งตามขอบเขตการศึกษาของผู้วิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน

1.1 ผู้นำชุมชนมีความรู้และทักษะความสามารถในด้านการเกษตร และการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ ขยายผล ต่อยอดครอบครัวพัฒนาภายในหมู่บ้าน เกิดเป็นเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

1.2 ผู้นำชุมชนมีการบริหารการทำงานที่ดี เป็นระบบ ทำงานร่วมกันแบบเป็นทีม

1.3 ผู้นำสามารถประสานการทำงานได้ดี

2. ปัจจัยด้านคนในชุมชน
  - 2.1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชน ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
  - 2.2 ชาวบ้านยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน
3. ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายการพัฒนา
  - 3.1 ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมและให้ความรู้ในหมู่บ้าน
  - 3.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน
4. ปัจจัยด้านทุนที่มีอยู่ในชุมชน
  - 4.1 ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พร้อมการศึกษาดูงาน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านหนองรี หมู่ที่ 7 ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้กรอบแนวคิดการศึกษา 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน 2) ปัจจัยด้านคนในชุมชน 3) ปัจจัยด้านทุนที่มีอยู่ในชุมชน 4) ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายการพัฒนา รวมถึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 3 กลุ่ม จำนวน 21 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และครัวเรือนต้นแบบที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเก็บข้อมูลบางส่วนจากแหล่งทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลจากเอกสารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ด้วยการฝังตัวทำงานร่วมกับหมู่บ้าน ใช้การสัมภาษณ์ในเชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกถึงปัจจัยที่จะทำให้บ้านหนองรี ประสบความสำเร็จจากการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษาดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยปัจจัยแห่งความสำเร็จของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี หมู่ที่ 7 ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้หมู่บ้านเกิดผลสำเร็จมี 4 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน

1.1 ผู้นำมีความรู้และทักษะความสามารถทั้งในด้านการเกษตรและ มีทักษะเป็นวิทยากรของหมู่บ้าน กล่าวคือ ผู้นำบ้านหนองรี ได้น้อมนำหลักหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ด้วยความพอเพียง โดยการที่ผู้นำได้ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาที่ตนเองได้สั่งสมจากประสบการณ์ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษแบบผสมผสาน ซึ่งบ้านหนองรีมีผู้นำชุมชนที่เป็นต้นแบบในการทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีความรู้ในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทำเกษตรที่สามารถเป็นตัวอย่างให้กับคนในชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันและได้ อีกทั้งยังมีภูมิปัญญาในด้านอื่น ๆ เช่น การทำน้ำหมักจุลินทรีย์จากมะกรูด (น้ำยา EM) การทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า การทำขนม และภูมิปัญญาอื่น ๆ ที่ช่วยให้หมู่บ้าน

มีกิจกรรมการลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ในครัวเรือน ซึ่งทักษะสำคัญที่ผู้นำบ้านหนองรีมี คือ ความสามารถในการเป็นวิทยากรที่ถ่ายทอดความรู้หลักการ ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในชีวิตประจำวันและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนเองมี ให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน และหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชน บ้านหนองรีจึงเป็นหมู่บ้านที่ผู้นำได้ใช้ความรู้ที่มีจากการใช้ชีวิตพอเพียงตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในการเผยแพร่และขยายผลให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน แต่ยังมีการผู้นำที่รับหน้าที่ หลาย ๆ ตำแหน่งที่มีความทับซ้อนกัน ซึ่งเกิดจากการที่ผู้นำที่เป็นหลักของหมู่บ้านมีความสามารถ ที่จะทำงานตรงจุดนั้น ได้จึงมีความเหมาะสมที่จะรับตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ แต่เป็นการสร้าง ภาระหน้าที่ให้กับผู้นำมากเกินไป

1.2 ผู้นำบ้านหนองรีมีการบริหารงานที่ดี ทำงานเป็นระบบในรูปแบบของการทำงาน เป็นทีม และมีคณะกรรมการในการบริหารงานแบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ เช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรณูญิก และอื่น ๆ ที่เหมาะสมตามที่ผู้นำแต่ละคนมีความถนัด ดำเนินงานกิจกรรม/ กลุ่ม / องค์กรภายในหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการที่ทำงานตามบทบาทหน้าที่ มีการประชุมร่วมกัน เพื่อปรึกษาหารือและสร้างความสามัคคีภายในของคณะกรรมการ

1.3 ผู้นำหนองรีสามารถประสานการทำงานได้ดี โดยเป็นแกนนำหลักใน การประชาสัมพันธ์ชาวบ้านในชุมชน เมื่อมีกิจกรรม การประชุมเวทีประชุมจะมีผู้นำเป็นหลักใน การรวมตัวชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยทีมของคณะกรรมการหรือหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งชาวบ้านบ้านหนองรีก็จะให้ความร่วมมือจากประสานงานของผู้นำชุมชน เพราะผู้นำได้รับความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากคนในชุมชน เวลาทีมงานชาวบ้านก็อยากที่จะให้ความร่วมมือ เป็นผลทำให้การพัฒนาหมู่บ้านประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

2. ปัจจัยด้านคนในชุมชน

2.1 ชาวบ้านบ้านหนองรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้ความร่วมมือกับ ทุกกิจกรรมที่ภาครัฐและกลุ่มผู้นำชุมชนนำมาปฏิบัติในหมู่บ้าน โดยให้ความสำคัญกับกิจกรรม ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อสิทธิประโยชน์ของตนเองและเพื่อให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนา ให้ความร่วมมือ ในการเข้าร่วมการประชุมหมู่บ้านประจำเดือน ร่วมเสนอความคิดเห็นในการประชาคม ทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล และกิจกรรมขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบของกรมการพัฒนาชุมชน ให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ

2.2 ชาวบ้านบ้านหนองรียึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน ซึ่งชาวบ้านที่เป็นครัวเรือนต้นแบบน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถบริหารจัดการความเป็นอยู่ของตนเองได้ ด้วยการทำกิจกรรม

ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ทำบัญชีครัวเรือนภายในครัวเรือนของตน ช่วยให้รู้จักการใช้จ่ายของตนเอง และรู้จักความพอเพียง ซึ่งทำให้ชาวบ้านบ้านหนองรีสามารถพึ่งพาตนเองได้

3. ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายการพัฒนา

3.1 ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมและให้ความรู้ในหมู่บ้าน โดยหน่วยงาน กรมการพัฒนาชุมชน ได้นำโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหมู่บ้านตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาดำเนินการ ด้วยการจัดเวทีให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำกิจกรรมการประเมินหมู่บ้านและการสาธิตการทำอาชีพเสริม เพื่อเป็นแนวทางสำหรับให้หมู่บ้าน พัฒนาตามตัวชี้วัดมุ่งไปสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ รวมถึงยังมีหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อย่างกรมส่งเสริมการเกษตร ที่สนับสนุนการให้ความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ วิชาการเกษตรและสหกรณ์ให้ความรู้การทำบัญชีครัวเรือน และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

3.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน โดยมีเจ้าหน้าที่จากกรมการพัฒนาชุมชน และส่วนราชการอื่น ๆ มาประสานงานในพื้นที่ด้วยตนเอง ให้คำปรึกษาผู้นำและชาวบ้านเกี่ยวกับการทำ เศรษฐกิจพอเพียงตามตัวชี้วัด ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่ม และผู้นำชุมชน คอยติดตามการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประชุมของหมู่บ้าน งานประเพณีของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกำลังใจประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านต่อไป

4. ปัจจัยด้านการมีทุนอยู่ในชุมชน

บ้านหนองรีมีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และจุดให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้เฉพาะทางให้กับชาวบ้านและหมู่บ้านอื่น ๆ เป็นต้นแบบของการทำ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง โดยตั้งมีอยู่ภายในครัวเรือนปราชญ์ชาวบ้าน ทำให้สามารถกระจาย ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจที่จะพัฒนาตนเองด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ด้วยและ สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ตอนที่ 2 จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการเป็นหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง เกิดจาก

1. ผู้นำของบ้านหนองรี มีศักยภาพและความรู้ความสามารถในการน้อมนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง และมีความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะทางในด้านต่าง ๆ เช่น การปลูกผัก ปลอดภัย การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยที่ผู้นำสามารถส่งต่อความรู้เหล่านี้ให้กับ คนในชุมชน มีความสามารถในการเป็นวิทยากรอีกด้วย รวมถึงยังมีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็น ระบบ ทำงานร่วมกันอย่างเป็นทีม มีความสามัคคีในกลุ่มของคณะกรรมการ ประชุมพูดคุยและ

ปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีความขัดแย้งกัน และยังสามารถรวมชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยเป็นแกนหลักในการประชาสัมพันธ์และประสานชาวบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

2. ชาวบ้านบ้านหนองรีให้ความร่วมมือกับกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน เห็นความสำคัญของการพัฒนาหมู่บ้านด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขอมสละเวลาหารายได้เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นส่วนร่วม อีกทั้งชาวบ้านหนองรียังยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้ชาวบ้านสามารถบริหารความเป็นอยู่ของตนเองได้ ด้วยการรู้จักพอประมาณ และมีเหตุผล ทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อสร้างการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวของชาวบ้าน ทำกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ภายในครัวเรือน

3. หน่วยงานภาครัฐได้นำความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาอบรมในหมู่บ้าน โดยให้หมู่บ้านได้พัฒนาหมู่บ้านสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบตามตัวชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย ทำให้หมู่บ้านมีแนวทางในการพัฒนาอย่างถูกวิธี ทำกิจกรรมที่จะเสริมความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนความรู้ในการทำเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการที่มีเจ้าหน้าที่จากภาครัฐมาคอยสนับสนุนให้คำแนะนำการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างใกล้ชิด และให้กำลังใจกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านเมื่อมีการศึกษาจากชุมชนอื่น ๆ อีกด้วย

4. การที่บ้านหนองรีมีแหล่งเรียนรู้ และมีปราชญ์ชาวบ้าน ที่เป็นจุดให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถรองรับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาจากงานกิจกรรมของบ้านหนองรี ทั้งภายในหมู่บ้าน และชุมชนข้างเคียงอื่น ๆ ซึ่งทำให้บ้านหนองรีได้มีการถ่ายทอดความรู้อยู่เป็นประจำ และเป็นหมู่บ้านต้นแบบในการทำเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จของตำบลหนองรี

ตอนที่ 3 จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เกิดจาก

1. ผู้นำของบ้านหนองรีมีลักษณะ ที่เป็นผู้ที่มีเก่งและมีความสามารถที่หลากหลาย มีทักษะที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งทักษะที่เกิดจากประสบการณ์และภูมิความรู้ดั้งเดิมที่มี คือ การทำเกษตรอินทรีย์ผสมผสาน การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ อีกทั้งยังสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย อีกทั้งยังรวมถึงการที่ผู้นำบ้านหนองรี มีการแบ่งงานแบบคณะกรรมการ มีหน้าที่รับผิดชอบในฝ่ายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนกลุ่ม/ องค์กรต่าง ๆ ของหมู่บ้านให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ อีกทั้งผู้นำสามารถประสานรวมสมาชิกชุมชนได้ ทำให้กิจกรรมของรัฐสามารถดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์ และสามารถดึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านได้อย่างเต็มที่

2. ชาวบ้านบ้านหนองรีให้ความร่วมมือกับกิจกรรมที่ภาครัฐได้ไปดำเนินการในหมู่บ้าน โดยที่ชาวบ้านให้ความร่วมมือและความสนใจที่จะเข้าร่วมการทำกิจกรรมการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ทำบัญชี ลดละเลิกอบายมุข และอื่น ๆ ซึ่งชาวบ้านที่มาเข้าร่วมกิจกรรมต่างมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด และมีส่วนร่วมในการประเมินหมู่บ้านเพื่อเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร่วมลงมติการทำเวทีประชาคมของหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ และชาวบ้านบ้านหนองรียังมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง พร้อมรับการฝึกอบรมความรู้ ด้วยความเต็มใจ และอยากที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถใช้ชีวิตด้วยวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

3. หน่วยงานภาครัฐและส่วนราชการต่าง ๆ นำนโยบายลงไปปฏิบัติในพื้นที่ ซึ่งเป็นโครงการที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ด้วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การขับเคลื่อนกลุ่มอาชีพ ส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวปลอดสาร ทำกิจกรรมสร้างสุขอนามัย และลดละเลิกอบายมุข อีกทั้งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน ยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาและช่วยเสริมแรงให้ในการขับเคลื่อนการพัฒนา ด้วยวิธีการให้คำแนะนำคำปรึกษา ให้กำลังใจ ติดตามการดำเนินการ ถึงการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามตัวชี้วัดอย่างครบถ้วน เปรียบเจ้าหน้าที่ของรัฐเสมือนพี่เลี้ยงที่คอยอยู่เคียงข้างชุมชน

4. การมีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน ทำให้บ้านหนองรีมีเครือข่ายชุมชนหมู่บ้านข้าง ๆ และตำบลอื่น ๆ ที่กำลังจะพัฒนาเข้าสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้มาศึกษาดูงานในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี เรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทำให้บ้านหนองรีได้พัฒนาตัวเองและเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่มีความสมบูรณ์ ประสบความสำเร็จ ด้วยการที่สามารถเป็นชุมชนที่เผยแพร่ความรู้

ตอนที่ 4 จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เกิดจาก

1. ผู้นำชุมชนบ้านหนองรี มีความรู้ความสามารถที่สามารถถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนได้ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นเศรษฐกิจพอเพียงอย่างการทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน ที่มีผู้นำชุมชนของหนองรีเป็นต้นแบบในการปฏิบัติ ได้ตั้งกลุ่มการทำเกษตร โดยใช้ชื่อว่า กลุ่มเกษตรอินทรีย์หนองรีมีสุข ซึ่งจะถ่ายทอดความรู้การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชาวบ้านที่มีความสนใจอยากจะใช้ชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และรวมถึงการทำงานเป็นทีมของผู้นำบ้านหนองรี ที่เข้มแข็ง และสามารถช่วยเหลือกันได้

2. ชาวบ้านจะเข้าร่วมกิจกรรมทุก ๆ ครั้ง เมื่อผู้นำชุมชนหรือภาครัฐดำเนินการจัดกิจกรรมภายในหมู่บ้าน ก็จะเข้าร่วมเสมอซึ่งการร่วมแรงร่วมใจเพื่อหมู่บ้าน ซึ่งตัวชาวบ้านเองได้รับการพัฒนาแล้ว ก็ยังเป็นการช่วยให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนาด้วย และการมีครัวเรือนต้นแบบจำนวน 30 ครัวเรือนที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาให้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้หมู่บ้านมีต้นแบบในการขยายผลจากชาวบ้าน ไปสู่ชาวบ้าน สามารถพึ่งพาตนเองได้ และรู้จักการช่วยเหลือตัวเอง

3. หน่วยงานภาครัฐ มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฝึกรอบรมในเรื่องของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยที่ชาวบ้านได้ความรู้และรับรู้ถึงประโยชน์จากการพัฒนาหมู่บ้านด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เจ้าหน้าที่คอยเข้ามาให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงให้ทราบถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทางรัฐจะดำเนินการ และคอยให้กำลังใจเมื่อหมู่บ้านทำกิจกรรมภายในที่เกิดจัดขึ้นเป็นงานประเพณี หรืองานอื่น ๆ

4. การมีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน ช่วยให้ชาวบ้านสามารถเรียนรู้การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ภายในชุมชนเองไม่ต้องไปหาความรู้จากภายนอก อีกทั้งการที่มีบุคคลจากภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานในหมู่บ้าน ยังทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการทำอาหารว่าง และมาช่วยรับคณะดูงาน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี ทำให้พบปัจจัยที่จะส่งผลให้หมู่บ้านเกิดความสำเร็จ 4 ปัจจัยสำคัญ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนหนองรีมีความรู้และทักษะความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกัญญ์ลักษณ์ สิทธิจันทร์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านดอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ เกิดจากการที่ผู้นำมีความรู้และความสามารถอย่างรอบด้าน เช่น การเป็นวิทยากรให้ความรู้การถ่ายทอดความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชาวบ้านในชุมชน โดยการเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและเกิดประโยชน์แก่คนในชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของศุภนุช ตรีเนตร (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ: กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอนบพิตำ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินการพัฒนาและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งผู้นำชุมชนยังมี

การทำงานด้วยบริหารงานที่ดี ทำงานเป็นระบบในรูปแบบของการทำงานเป็นทีม และมีคณะกรรมการในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชนของนิรุติ ไชยกุล (ม.ป.ป.), ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2534) และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและประสบความสำเร็จ ว่าการทำงานร่วมกันของประชาชนในรูปแบบกลุ่มและองค์กร จะเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ซึ่งยังเป็นแหล่งฝึกกำลังหรือความรู้ความสามารถของชุมชน ที่จะช่วยทำให้เกิดศักยภาพหรือพลังในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของอคุลย์ ศรีอุดม (2557) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จของการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบว่าการสร้างทีมงานเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ เพราะการทำงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ใช้หลักการมีส่วนร่วม ในทุกระดับและทุกภาคส่วน และผู้นำหนองรียังสามารถประสานการทำงานได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวันชัย พละไกร (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านคำแย ตำบลม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้นำที่มีความสามารถในการประสานงาน ให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดในหมู่บ้านได้ ส่งผลให้การพัฒนาชุมชนด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จ ซึ่งที่ผู้นำเป็นปัจจัยในการทำให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ เพราะว่าผู้นำชุมชนเป็นแกนนำหลักในขับเคลื่อนงานขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านเป็นเหมือนหัวเรือที่จะคอยนำชาวบ้านให้ได้รับการพัฒนาตนเองด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยที่ผู้นำบ้านหนองรีสามารถดึงนำเอาความสามารถต่าง ๆ ที่ช่วยเอื้อต่อการพัฒนาชุมชน

2. ปัจจัยด้านคนในชุมชน ชาวบ้านบ้านหนองรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ให้ความร่วมมือกับทุกกิจกรรมที่ภาครัฐและกลุ่มผู้นำชุมชนนำมาปฏิบัติในหมู่บ้าน ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของภูริปัญญา เกิดศรี (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน: กรณีศึกษาด้านนิคมกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า โดยส่วนใหญ่มีความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม เข้าร่วมการประชุมกลุ่ม โดยการเข้าร่วมประชุมจะมีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะทำให้ได้รับรู้ข้อมูลต่าง ๆ และได้เรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของจงสวัสดิ์ มณีจอม (2558) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโลกไพร ตำบลทัพราช อำเภอดาพระยา จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนร่วมในการศึกษาและค้นหาปัญหาของหมู่บ้าน มาส่วนร่วมในการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน และมี

ส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของณัฐฎาพร แสง-สุวรรณ (2555) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าความสำเร็จขึ้นตอนการพัฒนาเกิดจากพลังของครัวเรือนต้นแบบ และพลังของประชาชนในหมู่บ้าน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนของสนทยา พลศรี (2547) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่จะส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะต้องมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในทุก ๆ ขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งชาวบ้านหันองริยัคหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของณัฐฎาพร แสงสุวรรณ (2555) เรื่อง ความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ ว่า มีการให้ชาวบ้านน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นปรัชญาในการใช้ชีวิต ให้ทุกคนในหมู่บ้านพึ่งตนเองบนพื้นฐานภูมิปัญญาและวิถีชีวิตดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา ซึ่งก่อให้เกิดผลสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนของสนทยา พลศรี (2547) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่จะส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้ คือ การช่วยเหลือตนเองของชุมชน โดยจะต้องเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถพัฒนาชุมชนได้ด้วยตัวเอง โดยการขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน ต้องเป็นสิ่งที่เกินขีดความสามารถของชุมชนเท่านั้น และยังสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชนของนิรุติ ไชยกุล (ม.ป.ป.) ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534) และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและประสบความสำเร็จ ว่า หลักการพึ่งตนเองของคนในชุมชน เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชน เพราะศักยภาพสูงสุดของชุมชน คือ การพึ่งตนเองในด้านต่าง ๆ โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือหรือพึ่งพาชุมชนอื่นอีก

3. ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายการพัฒนา ภาครัฐสนับสนุนการทำกิจกรรมและให้ความรู้ในหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นที่เอื้ออำนวยให้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกัญญารัตน์ กิ่งแก้ว (2555) เรื่อง ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ปัจจัยภายนอกที่เข้ามามีส่วนช่วยชุมชนม่อนหินแก้วประสบความสำเร็จ คือ การได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ โดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาจัดประชุม อบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านในชุมชนที่เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้กับชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริม เพิ่มเติมจากการอาชีพหลักที่มีอยู่แล้ว

4. ปัจจัยด้านการมีทุนอยู่ในชุมชน บ้านหนองรีมีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และ แหล่งให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษากฎบัตรสัญชัย สิทธิจันทร์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านคอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ชุมชนบ้านคอนมันมีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงระดับตำบล โดยมีการจัดกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและกลุ่มเครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จนถึงระดับจังหวัด ซึ่งมีการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก ควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติให้ชาวบ้านได้เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังสอดคล้องเพิ่มเติมกับการศึกษาของศุภนุช ตรีเนตร (2557) เรื่อง ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ: กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอนบพิตำ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านวังแสงใต้ เกิดจากการที่หมู่บ้านเป็นที่เรียนรู้ให้กับชุมชนอื่นที่นำการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้นำชุมชนของบ้านหนองรีเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมตามตัวชี้วัดของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยจึงเสนอว่า ให้มีการจัดทำแผนพัฒนาบทบาทและศักยภาพของผู้นำชุมชนให้มีความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การถ่ายทอดความรู้ และการเป็นวิทยากร รวมถึงจัดรูปแบบการบริหารงานของผู้นำให้มีความเป็นระบบที่ชัดเจน และทำงานแบบใจแลกใจ ด้วยการเสาะสละ ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้าน

2. จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การมีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นประเด็นปัจจัยที่มีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงเสนอว่า ให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้านเพิ่มเติม และจัดองค์ความรู้ภูมิปัญญา พร้อมทั้งถอดบทเรียนนำภูมิปัญญามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เกิดความพอเพียงในหมู่บ้าน และพัฒนาสู่แหล่งเรียนรู้ที่สามารถถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ให้กับเครือข่ายชุมชนอื่น ๆ ได้

3. ควรมีนโยบายการรักษาประสิทธิภาพของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความต่อเนื่อง และเป็นหมู่บ้านที่ขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. เสริมสร้างกิจกรรมในการพัฒนาบทบาทและศักยภาพของผู้นำชุมชนให้มีความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การถ่ายทอดความรู้ และการเป็นวิทยากร รวมถึง

ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อ จัดรูปแบบการบริหารงานของผู้นำให้มีความเป็นระบบที่ชัดเจน และสร้างความคิดการเป็นจิตอาสาให้กับคนในชุมชน

2. จัดทำแบบบันทึกภูมิปัญญา และเอกสารความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนภูมิปัญญาที่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ พร้อมกับสร้างแหล่งเรียนรู้การใช้ภูมิปัญญาตามครัวเรือนของเจ้าของภูมิปัญญานั้น เพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้แก่ชาวบ้านและเครือข่ายชุมชนข้างเคียงที่มีความสนใจจะพัฒนาตนเองด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. นำนโยบายในการรักษาประเพณีศิลปวัฒนธรรมมาปฏิบัติกิจกรรมภายในหมู่บ้าน โดยอาศัยผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการทำกิจกรรม และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน สร้างความรู้ และขยายผลเพิ่มเติมในครัวเรือนที่ยังไม่ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาและทำการสัมภาษณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติม เช่น ประชาชนชาวบ้านในพื้นที่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หนองรี หน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นครัวเรือนต้นแบบ

2. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานเพื่อเป็นการหาข้อเสนอแนะเพื่อสร้างแนวทางในการแก้ปัญหาของหมู่บ้านต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2527). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2549). *สังคมไทยเป็นสุขร่วมกัน*. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.
- กัญญ์ลักษณ์ ลิทธิจันทร์. (2554). *ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านคอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- กัญญารัตน์ กิ่งก้า. (2555). *ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านม่อนหินแก้ว ตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะกา จังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาติเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤต (ม.ป.ป.). *นโยบายสังคมแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- จงสวัสดิ์ มณีจอม. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ชุมชนบ้านโคกไพร ตำบลทัพราช อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา
- จรัส โคตะยงค์. (2553). *ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” : กรณีศึกษาหมู่บ้านก้างปลา ตำบลหนองไผ่ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองส่วนท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (ม.ป.ป.). *การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 42, 6.
- เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 1. (2560, 5 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 2. (2560, 5 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนคนที่ 3. (2560, 5 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.

ฉลอง ประดับสุข. (ม.ป.ป.). *การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้มแข็งกรณีศึกษา: จังหวัด*

อุบลราชธานี. เข้าถึงได้จาก <http://www.cddubon.net/webapp/Fileskm/km340003102012115922.pdf>

ชื่อเพชรรัตดา ปานโพธิ์. (2557). *การจัดการความรู้ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงได้จาก

<https://khuadnamman.wordpress.com/การจัดการความรู้>

ชาวบ้านคนที่ 1. (2560, 16 เมษายน). สัมภาษณ์.

ชาวบ้านคนที่ 2. (2560, 16 เมษายน). สัมภาษณ์.

ชาวบ้านคนที่ 3. (2560, 16 เมษายน). สัมภาษณ์.

ชาวบ้านคนที่ 4. (2560, 16 เมษายน). สัมภาษณ์.

ชาวบ้านคนที่ 5. (2560, 16 เมษายน). สัมภาษณ์.

ชาวบ้านคนที่ 7. (2560, 16 เมษายน). สัมภาษณ์.

ณัฐฎิภาพร แสงสุวรรณ. (2555). *ความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน*

เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทวีศักดิ์ นพเกษตร. (2541). *ต้นฉบับร่างวิกฤตสังคมไทย 2540 กับบทบาทวิทยาการกระบวนการ*

มีส่วนร่วมเพื่อจัดเวทีประชาคม. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสถาบันราชภัฏ.

ชนพร เผ่าพงษ์. (2557). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง*

ต้นแบบ. เข้าถึงได้จาก chonburi.cdd.go.th/web/datachon/KM57/KM%20ชนพร.doc

นิรุติ ไชยกุล. (2522). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.

นิสรา ใจซื่อ. (2557). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง*.

วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ประเวศ วะสี. (2514). *ประชาคมตำบล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.

ประสิทธิ์ ทองอ่อน. (2550). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนเอง*. กรุงเทพฯ: เวิร์ดเวฟ เอ็กคูเคชั่น.

ผู้นำชุมชนคนที่ 1. (2560, 16 เมษายน). สัมภาษณ์.)

ผู้นำชุมชนคนที่ 2. (2560, 16 เมษายน). สัมภาษณ์.)

ผู้นำชุมชนคนที่ 3. (2560, 16 เมษายน). สัมภาษณ์.

พัฒน์ บุญรัตน์พันธุ์. (2517). *การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ:

ไทยวัฒนาพานิช.

- ไพรัตน์ เคะชรินทร์. (2527). *การบริหารงานพัฒนาชุมชน*. พระนครศรีอยุธยา: วิทยาลัยครู พระนครศรีอยุธยา.
- ภูริปัญญา เกิดศรี. (2553). *ปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน: ศึกษากรณี ตำบลนิคมกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2527). การติดตามและประเมินผลงานการพัฒนาชนบท. ใน *การบริหารงานพัฒนาชนบท* (หน้า 289-309). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2534). *การพัฒนาชุมชน: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2534). ปัญหาของชุมชนในสังคมไทย ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาชนบท หน่วยที่ 17*, (หน้า 173-222) (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชิวราช.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2535). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัชรพงศ์ ใจสุยะ. (2555). *ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเป็นเศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงได้จาก <http://km.cddchiangmai.net/?p=590>.
- วันชัย พละไกร. (2550). *ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านตาแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศุภนุช ตรีเนตร. (2557). *ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ: กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมชาย ศรีวิรัตน์. (2557). *การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น: แนวคิด หลักการพัฒนา และการดำเนินงานพัฒนาชุมชน*. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/549133>
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2525). *สังคมไทยแนวทางวิจัยและพัฒนา*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). *สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาระยะที่หนึ่งและปฏิบัติการชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). *การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ*. กรุงเทพฯ: เอมีเทรคดิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2556-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชลบุรี. (2559). *ข้อมูล จปฐ. ปี 2559*. ชลบุรี: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชลบุรี.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารข้าราชการ*, 45(2), 1-6.
- อดุลย์ ศรีอุดม. (2557). *การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ*. เข้าถึงได้จาก http://kmcddccs.blogspot.com/2014/07/blog-post_60.html
- UN Bureau of social affairs. (1955). *Social progress through community development*. New York: The UN Publication.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านหนองรี ตำบล
หนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ส่วนที่ 1 ลักษณะของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. อายุ
3. ตำแหน่งทางสังคม

ส่วนที่ 2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านหนองรี

1. ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน

1.1 ผู้นำมีความรู้ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ชุมชนอย่างไรบ้าง และ
ทำไมถึงมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ผู้นำชุมชนมีการปฏิบัติตนและดำเนินการอย่างไร ถึงส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 ผู้นำชุมชนต้องมีทักษะอย่างไร ถึงจะส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ปัจจัยด้านคนในชุมชน

2.1 คนในชุมชนมีความพร้อมที่จะได้รับการพัฒนาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ความรู้ความสามารถของคนในชุมชน ส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 คนในชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ปัจจัยด้านทุนที่มีอยู่ในชุมชน

3.1 ภายในชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติหรือสถานที่ที่สนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 แหล่งเงินทุนที่มีภายในหมู่บ้าน ส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 กลุ่ม/องค์กรที่มีภายในหมู่บ้าน ส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายการพัฒนา

4.1 ในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีหน่วยงานภาครัฐใดบ้างที่เข้า
มามีบทบาทกับการพัฒนา และดำเนินการอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4.2 มีการสร้างเครือข่ายพัฒนากับชุมชนอื่น ๆ หรือไม่ และดำเนินการอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....